

steg

Tidsskrift for kristen folkehøgskole nr 1 • 2017 • 81. årgang

TEMA: Oppdatert

Oppdatert eller utdatert? side 8

Kristendom etter Dawkins side 22



Hvorfor steg?

Du sitter nå med første nummer av *steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole* i hendene. Dette er en videreføring av *Kristen folkehøgskole*, samtidig som det er noe helt nytt; nytt navn, ny profil og nytt format. Vi håper denne omleggingen faller i smak. Jeg ønsker i denne lederen å stoppe litt opp ved navnet *steg*. Navnet kan tolkes og brukes på flere måter, men jeg peker her på noen av de betydningene jeg synes passer godt i vår sammenheng, de kristne folkehøgskolene.

Vi beveger oss. Vi er i bevegelse. Vi flytter oss fra et punkt til det neste. Skritt for skritt. Steg for steg. Små steg om gangen. (Derfor *steg* med små bokstaver.) Stegene er nåtid, aktivitet i nåtid. For hvert steg vi tar, setter vi spor etter oss. Sporene er fortid. Hvor vi har gått og hvor vi kommer fra, er svært viktig for oss, enten vi tenker på individuelt nivå, som kristen folkehøgskolebevegelse eller som mennesker skapt av Gud. Men stegene vi tar nå, bestemmes av hvor vi vil, hvilken retning vi velger. Framtiden er sporløs, men ikke målløs. Vi må ha et mål, i det minste må vi ha en retning.

I folkehøgskolen går vi sammen, elever og ansatte. Noen steg. Hver enkelt i sitt tempo. Vi kommer fra mange steder, og vi skal til mange ulike steder etter folkehøgskoleåret. Men akkurat disse månedene går vi side om side. Vi møtes, går sammen, snakker sammen, tenker sammen og lærer sammen. Steg for steg.

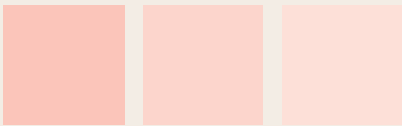
Dannelse kan beskrives som å ta steg i riktig retning. For det må være noe som er riktig og noe som er galt. Et samfunn vil falle sammen i det øyeblikket vi slutter å tro på riktig og galt. Ikke alle stegene vi tar vil være lure. Feilsteg kan lære oss mer om livet enn feilfri ferd. Den som har snublet, gått seg bort, eller mistet balansen, kan ofte fortelle mer om livet enn den som aldri har gjort det. Retning er viktigere enn feilfrihet.

Som kristen folkehøgskole kan vi frimodig snakke om han som for to tusen år siden gikk rundt og lærte menneskene om Guds rike, og som stadig minnet menneskene om deres uendelige verdi. Han som fortsetter å gjøre dette, og som sier til oss mens vi går: «Jeg er med dere alle dager inntil verdens ende». Hans steg førte opp til korset og den ultimate offerhandling. Og han sier: «Ingen har større kjærlighet enn den som gir livet for vennene sine». Og slik minner han oss om at å gå våre steg i hans fotspor er å tjene andre mennesker, ikke herske. •

Salme 119,105:

Ditt ord er en lykt for min fot
og et lys for min sti.

Tom Arne, redaktør steg



steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole
Utgitt av Noregs Kristelege Folkehøgskolelag (NKF) og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole
Postadresse: Postboks 420 Sentrum, 0103 Oslo
Besøksadresse: Øvre Vollgt. 13, 2.etg, 0158 Oslo

Telefon: 22 47 43 00
E-post: nkf@ikf.no
NKF på nettet: www.folkehogskole.no/nkf

Mål og visjon:
steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole er medlemsblad for NKF, men har også som mål å nå ut til en bredere leserkrets både i folkehøgskolen, skoleverket, media og i samfunnet. *steg* skal være et blad for faglig fornyelse, inspirasjon og debatt knyttet til de kristne folkehøg-skolenes hverdag, pedagogikk, formidling av kristen tro og arbeid med dannelse.

Utgivelser: Fire nummer i året

Redaktør: Tom Arne Møllerbråten
tom.arne@sagavoll.no
Telefon: 91 57 11 57

Journalist: Marit Asheim

Design: Kristin Skeie Antoine, KSA_design
Trykkeri: 07 Media AS
Forsidebilde: Heidi Olsen

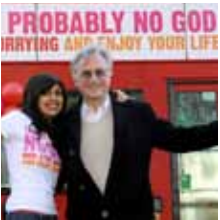
Abonnement: Kr 150,-
Annonser:
Helside: kr 5.000,-
Halvside: kr 2.700,-
Kvartside: kr 1.500,-

Norges Kristelege Folkehøgskolelag (NKF)
Edgar Fredriksen, Høgtun (leder NKF)
Hilde Maria Nicolaisen, Sunnmøre
Ånen Tveit, Alta
Henning Iversen, Nordhordland
Olaug G. Sløgedal, FHS Sørlandet

Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole (IKF)
Kjell Konstali, Solborg (leder)
Jorun Knapstad, Sunnfjord
Erling Helland, Bakketun
Svein Harsten, Rønningen
Edgar Fredriksen, Høgtun (leder NKF)

Sekretariat
Tor Grønvik, daglig leder, tor@ikf.no
Marit Asheim, informasjonsrådgiver, marit@ikf.no
Johan Smit, økonomirådgiver, johan@ikf.no
Arvid Kopperdal, organisasjonsrådgiver, arvid@ikf.no
Hilde Haugen, administrasjonssekretær, ikf@ikf.no
Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling, marie@ikf.no
Mette Røstum, informasjonsrådgiver, mette@ikf.no
Terje Wehus, informasjonsrådgiver, terje@ikf.no

Innhold



- 4 Intervju med redaktøren
- 6 Tor har ordet
- 7 Dikt av Rolf Jacobsen
- 8 Oppdatert eller utdatert
- 12 Hvordan holder du deg oppdatert?
- 14 Å koble seg på – sosiale medier og nye teorier om læring
- 18 Optimistisk på vegne av ungdommen
- 22 Å undervise i kristen tro etter Dawkins – apologetikk som folkehøgskolefag
- 26 Å tro på Bibelen etter Darwin



- 28 Det gjelder å rigge seg til
- 32 Steg fra siden
- 34 Bokanmeldelser
- 37 Slik gjør vi!
- 38 Manus til morgensamling
- 40 Folkehøgskolelivet sett fra Botn
- 42 Globalvettregler
- 44 Spor – tilbakeblikk på historien



Tom Arne Møllerbråten. Foto: Lise Mette Møllerbråten

– Gleder meg til å sette agendaen i folkehøgskolen

Nyansatt redaktør for steg, Tom Arne Møllerbråten, gleder seg til å ta fatt på nye oppgaver.

Av Marit Asheim, journalist og informasjonsrådgiver IKF



Jeg liker å skrive og jeg liker å skape. Samtidig brenner jeg for folkehøgskolen, og ser at det er mange av interessefeltene mine som kan tas opp i dette bladet, sier Tom Arne.

Å takke ja til redaktørjobben for det nye medlemsbladet til NKF var derfor ikke vanskelig.

– Her kan jeg få jobbe med mye av det som interesserer meg!

Kombinert stilling. Redaktørstillingen er deltid, og han fortsetter derfor i jobben som lærer på Sagavoll folkehøgskole. En kombinasjon han ser på som både spennende og utfordrende.

– Jeg er spent på hvordan kombinasjonen fungerer i praksis, og om jeg får rikelig med tid til begge deler. Samtidig ser jeg det som en stor fordel for bladet at jeg hele tiden er i kontakt med både elever og ansattes hverdag, sier han.

På Sagavoll underviser Tom Arne i felles-fag og valgfag dette året, da linja han har hatt ansvar for de siste årene ikke kom i gang.

– Jeg synes det er synd at vi ikke klarte å starte opp en ren kristendomslinje i år. De som kjenner skolen, gir god respons på tilbudet, men vi klarte dessverre ikke å rekruttere nok elever, sier han om tilbudet som har hatt navnet *Tro og ledelse* og *Aktiv bibel*.

– De interesserte søker bibelskole med

en gang, og tenker ikke på folkehøgskole som et reelt alternativ. Det er fryktelig synd at det nå ikke finnes en kristendomslinje på noen av folkehøgskolene, legger han til.

– Ønsker å være relevant. Nå som den første utgaven av *steg* sendes i trykken, gleder han seg til fortsettelsen.

– Jeg gleder meg til å sette agendaen i folkehøgskolen med viktige problemstillinger og temaer. Mitt aller største ønske for bladet er at det skal oppleves relevant, og at det er noe som medlemmene skal glede seg til å lese, sier Tom Arne.

– Jeg håper vi skal lykkes i å lage noe som blir faglig inspirerende for folkehøgskole-ansatte.

Det nye formatet på bladet vil gjøre det lettere å gå i dybden i saker, noe Tom Arne har savnet i tidligere utgaver av *Kristen folkehøgskole*. Hver utgave vil også ha et tydelig tema som preger innholdet. At *oppdatert* er valgt for den aller første utgaven av *steg* er ikke tilfeldig.

– Oppdatert er på en måte et trendord, men samtidig er det en nødvendighet for en skoleinstitusjon, sier han, og legger til at en slik dobbelthet gjerne vil merkes i temavalg for senere nummer.

– Jeg er i en tankeprosess på hva som blir temaene utover i 2017. Det er gøy når et tema kan treffe flere fagfelt og flere sider av skole-

driften. Det tror jeg det er mange muligheter for, sier Tom Arne.

Skulle noen ha innspill til innhold eller aktuelle temaer de gjerne skulle sett på trykk, er Tom Arne veldig mottakelig for tips. Det samme gjelder skribenter som kan tenke seg å bidra.

– Noe av det som har overrasket meg mest etter at jeg tok denne jobben, er at det ikke er noen kvinner som har meldt seg som skribenter. Det trenger vi, sier han som en klar oppfordring. •

FAKTA:

Tom Arne Møllerbråten

- Gift, har tre voksne barn
- Utdannet lektor i fagene kristendom, norsk og musikk
- Jobbet på Sagavoll i 17 år, som inspektør, rektor og lærer
- Musiker og forfatter
- Ga ut boka *Tro under tvil* i 2015
- Nyansatt redaktør for *steg*



Noe går aldri ut på dato

Folkehøgskolelivet leves i spenningen mellom det tidløse og de stadige oppdateringene.

av **Tor Grønvik**, daglig leder i NKF og IKF

Utforming. NKF ble født ut av et opplevd behov for dyktiggjøring av skolenes medarbeidere, slik det går fram av Odd Haddals artikkel på side 44. Og det har fulgt oss siden. NKF har som formål «å styrkja og forma ut den kristne folkehøgskolerørsla ...». Det er en dynamisk formålsparagraf. Rørsla er her, men den er ikke ferdig utformet. Den må stadig utformes. Blir den ferdig utformet, er den ferdig!

Å være bekymret for utviklingstrekk og endringer i ens egen tid, er noe dypt menneskelig. De som startet de første kristne folkehøgskolene, likte heller ikke alt de så omkring seg, men de valgte en offensiv holdning: – Vi må skolere oss, oppdatere oss!

Grundtvig. Folkehøgskolens far valgte samme strategi. Grundtvig var slett ikke begeistret for alle endringene i sin samtid. Disse versene er fra 1839:

*Venner, det er stort i gære,
gennem en kaotisk strid,
der er meget nu at lære,
mest dog at forstå sin tid.*

*Hvor vi alle, stor og liden,
som vil virke godt og frit,
må, hvad end vi har mod tiden,
altid med den holde skridt.*

*Aldrig den sin ret aftrette,
i sit rette lys den se,
den sit spejl for øje sætte,
og kun av dens dårskab le.*

Kaos. Samtiden var kaotisk, og ikke uten dårskap. Det var mye å holde mot den. Men det gjaldt likevel å forstå den, se den i sitt rette lys, og holde tritt med den. Og en ting er i alle fall sikkert: Ingen av oss har valgt vår egen samtid, aller minst de unge.

Det er noe som ikke går ut på dato. Det er skjedd enorme omveltninger i samfunnslivet og kulturen siden de første kristne folkehøgskolene startet. På mange områder er livet i Norge ikke til å kjenne igjen, verken materielt eller kulturelt. Mye har gått ut på dato.

Eksistensielle spørsmål. Men på noen områder forandrer livet seg lite. Å bli født til verden og skulle finne ut av sin plass her, er å være utlevert til de store, eksistensielle spørsmålene. Bære dem med seg, og brytes med dem, livet igjennom. Hva er meningen med livet? Finnes det noen Gud, og hvem er han i så fall? Hvor kommer verden fra, og hvor kommer jeg fra? Er det noen mening med mitt liv? Og denne prosessen begynner på nytt med hvert menneske. For mange er den på sitt sterkeste nettopp i den alderen de kommer på en folkehøgskole. Det handler om «menneskenes hjerter», slik forfatteren Sigrid Undset uttrykte det.

*– Ti sed og skikk forandres meget, alt som
tiderne lider og menneskenes tro forandres,
og de tenker annerledes om mange ting. Men
menneskenes hjerter forandres aldeles intet
i alle dager.*

Sigrid Undset

Tidløst budskap. Det er derfor disse spørsmålene må ha stor plass i folkehøgskolens liv og formidling. De kristne folkehøgskolene og de som arbeider der, vil dele med elevene av de svarene de selv har funnet verd å bygge på. Kanskje også av sin kamp og tvil i forhold til dem. Tidløse hjerter skal få møte et tidløst budskap. Samtidig, og gjennom dette, skal elevene myndiggjøres til å ta ansvar i sine egne liv – i deres egen tid.

Folkehøgskolemedarbeideren må leve i spenningen mellom det tidløse og en stadig oppdatering. •

«Rørsla er her,
men den er ikke
ferdig utformet»

Fra lyrikkens verden

BARE TYNNE NÅLER

Det er så tynt, lyset.
Og det er så lite av det. Mørket
er stort.

Det er bare tynne nåler, lyset
i en endeløs natt.

Og det har så lange veier å gå
gjennom så ødselige rom.

Så la oss være varsomme med det.

Verne om det.

Så det kommer igjen i morgen.

Får vi tro.

Rolf Jacobsen, 1975

Trykt med tillatelse fra Gyldendal Norsk Forlag.

Oppdatert eller utdatert?

Av Tom Arne Møllerbråten



Vi skulle se på TV. Programmet hadde startet, men vi måtte bare gjøre oss ferdige på kjøkkenet først. Derfor satte vi programmet på pause, slik vi pleide å gjøre. En slik funksjon var helt utenkelig for bare noen år siden. Nå var den blitt en del av hverdagen. Problemet var bare at denne gangen virket den ikke. Programmet nektet å stoppe. Jeg ringte leverandør og fikk den vanlige beskjeden: Har du slått helt av og på igjen? Nei, akkurat denne gangen hadde jeg glemt det. For, sa han, det er sikkert noen oppdateringer TV-boksen ikke har fått installert. Som sagt, så gjort – og alt virket. Det manglet oppdatering, og dermed sluttet flere funksjoner å virke. Det som ikke er oppdatert står i fare for å bli utdatert.

Kontinuerlig oppdatering. Vi som jobber i folkehøgskolene er ikke datamaskiner, men bildet med programvareoppdatering kan peke på noe viktig som gjelder også oss. Oppdatering handler om å tilegne seg den nyeste og beste kunnskapen på mange områder vi jobber med. Og det handler om at uten oppdatering, slutter flere deler å kommunisere med hverandre. I hvert fall kan det gjøre kommunikasjon vanskeligere. Hvis vi strekker bildet litt til, kan vi peke på enda to poenger. Oppdatering må foregå jevnlig, kontinuerlig, men det skjer ikke av seg selv. Oppdatering er en aktivitet som må velges. Noen ganger spør programvaren om du vil oppdatere nå, andre ganger må du slå av og på maskinen for at det skal skje. Og nettopp dette siste kan peke på mitt siste poeng, nemlig at noen ganger må man slå av, ta pause, trekke seg tilbake, for at oppdatering skal kunne skje. Jeg snakker selvfølgelig om studiepermisjon, etterutdanning eller kurs.

La meg summere hva jeg legger i oppdatering i vår sammenheng: *Oppdatering er en aktiv og kontinuerlig prosess som søker nyeste og beste kunnskap innenfor et felt og som kvalitetssikrer kommunikasjonen mellom personer (og mellom fag og personer).*

Faglig oppdatering. Når vi snakker om viktigheten av å oppdatere seg på sitt fagfelt, er dette selvfølgelig helt uavhengig av hvilken rolle man har på en folkehøgskole, enten man er rektor, økonomileder, sekretær, kokk, vaktmester eller lærer. På alle felter jobbes det med forskning og bedre løsninger på de utfordringer man til enhver tid står overfor. Vi presenteres for ny teknologi daglig. Nye hjelpemidler utvikles. Noen ganger reiser vi på kurs og lærer at måten vi har gjort noe på tidligere, ikke lenger

>>



Foto: Heidi Olsen

«Faglig nysgjerrighet kan være stikkord som godt kan prege våre folkehøgskoler og våre ansatte.»

◀ regnes for å være særlig egnet lenger. Det gjøres stadig framskritt. At noe har fungert greit fram til nå, betyr ikke at det ikke finnes enda bedre måter å gjøre ting på i framtiden. På den annen side kan det også være nyttig og bra å få bekreftet at vi gjør ting riktig allerede i det vi holder på med.

Ansatte bør stadig stille seg spørsmålet: Er det noe jeg kan lære mer om som vil gjøre mitt arbeid enda bedre for meg og for skolen? *Faglig nysgjerrighet* kan være stikkord som godt kan prege våre folkehøgskoler og våre ansatte.

Samfunnsutviklingen. Det er ingen tvil om at folkehøgskolenes oppstart sprang ut av et samfunnsengasjement. Dette gjelder både de frilynte og de kristne folkehøgskolene. Grunnleggerne og ideologene var svært oppdaterte på sin tid, både samfunnsliv, politikk og kultur. Selv om mye har forandret seg siden 1800-tallet, er det grunn til å minne om at folkehøgskolens ansatte har en arv å ta vare på når det gjelder dette. For Asbjørn Knutsen, grunnleggeren av den første kristne ungdomsskolen (i dag: Sagavoll), var det viktig at skolen ikke var partipolitisk, men at den ga elevene godt grunnlag for å gjøre kvalifiserte og gjennomtenkte valg når de skulle være med å velge landets ledelse og retning framover. Hvilken vei er samfunnsutviklingen i ferd med å ta?

Hva er folkehøgskolens rolle i denne utviklingen? Jo, vi trenger ansatte som holder seg informert og som kan reflektere over dette sammen med elevene. Dette vil selvfølgelig prege de valg skolen tar når det gjelder hvilke tema og hva slags undervisning vi ønsker å tilby på vår skole.

Elevens verden. Hvert eneste år får vi tusenvis av nye elever til våre skoler. Hvis vi fulgte godt med på ungdomskulturen som var for ti, fem eller ett år siden, men ikke har fulgt med i timen siden det, er det en stor fare for at vi ikke lenger er fullt så oppdaterte som vi burde være. Også her gjelder at vi må være i en kontinuerlig og aktiv oppdateringsprosess. Det er ikke noe som bare skjer, men må tilegnes, oppsøkes og jobbes med.

Vi lever i en moderne verden. Kanskje den store forskjellen på oss og de som levde for hundre, to hundre og tusen år siden, er at trendene i dag skifter oftere. Svært ofte. Det som er oppdatert kunnskap i dag, kan være utdatert kunnskap i morgen. Vi merker det særlig godt på hva elevene ser på, er opptatt av og hvordan de snakker. Ord og uttrykk kan skifte mening og gå ut på dato forttere enn noen gang tidligere. Det er ingen som sier «ta selfie» lenger, sa min datter til meg her en dag. Det er ut. Som lærer kan jeg si det samme foran en klasse to år på rad. Første gangen er det helt greit å si det. Året etter ler de fordi det er ingen som snakker slik i dag, det var i går de snakket sånn. Her skal det virkelig noe til å henge med! Hvis vi snakker som vi alltid har gjort, kan ordene i mellomtiden ha skiftet mening, og elevene oppfatter noe annet enn det vi prøver å si. Litt overdrevet, selvsagt, men det er et viktig poeng der.

Likevel, vi må ikke slutte å være nysgjerrige på elevens verden. Vi må strekke oss for å forstå. Også her tenker jeg at dette ikke er lærernes oppgave alene, men noe alle ansatte bør være opptatt av, for det er elever vi i bunn og grunn jobber med alle sammen.

SKAM. Det er vel hevet over enhver tvil at TV-serien SKAM er et fenomen av de sjeldne. En serie som slår så godt an blant ungdom i, etter hvert, nesten alle land, treffer noe som bør gjøre oss folkehøgskoleansatte svært nysgjerrige. Når en serie, et fenomen, blir så til de grader et symbol på en ungdomsgenerasjon, har vi nærmest en plikt til å sette oss inn i hva dette er for noe. For SKAM

«Ord og uttrykk kan skifte mening og gå ut på dato forttere enn noen gang tidligere.»

blir fortellingen om dem, ikke alle, men mer enn mange nok, fortellingen om identitet. Kanskje blir den stående i mange år, kanskje er den helt ut om få år; vi vet ikke. Og det er heller ikke så farlig. Det vi vet er at akkurat nå blir vi servert et unikt innblikk i en ungdomskultur. Spørsmålet er ikke om vi liker det vi ser eller ikke, men om vi klarer å forstå hvorfor ungdom liker det så godt. Og helt personlig: Jeg syns serien er genial. Spekulativ, men genial. Så vil andre TV-programmer, som for eksempel NRKs «Jeg mot meg», «Prosjekt perfekt» og liknende programmer også være viktige informasjonskanaler for oss om hvordan det er å være ungdom i dag.

Samtale viktigst. Ingen oppdateringskanal er likevel viktigere enn elevene selv og den samtale vi har med elevene underveis i løpet av et skoleår. Men det er nettopp i samtalen med elever vi bør vite noe mer om elevens verden enn det samtalene alene gir oss. Dette handler først og fremst om vår evne til å kommunisere. Hvis vi nok en gang går tilbake til bildet vi startet med, ser vi der at ved at oppdateringen uteble, sluttet flere funksjoner å kommunisere med hverandre. Alt sammen var der egentlig, men linken som fikk delene til å forstå hverandre, manglet.

Her kan det være på sin plass å minne om disse ordene av Søren Kierkegaard:

«Hvis det i sannhet skal lykkes å føre et menneske hen til et bestemt sted, må man først passe på å finne ham der hvor han er og begynne der.

Dette er hemmeligheten i all hjelpekunst.

For å kunne hjelpe en annen, må jeg forstå mer enn ham, men dog først og fremst forstå det han forstår. Når jeg ikke gjør det, så hjelper min merforståelse ham slett ikke.»

Stress. Og med ønsket eller kravet om å være oppdatert, har vi innført en viss stressfaktor i folkehøgskolene våre, for det gjelder å følge med. Mange ansatte har mer enn nok med å få hverdagen til å henge i hop som den er. Noen perioder i løpet av folkehøgskoleåret er så fullpakket at det ikke finnes overskudd igjen til å alltid være oppdatert. Jeg tror det er viktig å innse at man kan ikke være fullt oppdatert på alle områder hele tiden. Det er det ingen av oss som klarer. Hvis vi plukker ut disse tre

områdene, fagfeltet mitt, samfunnsutviklingen og elevens verden, som viktige, bør vi kanskje i løpet av en periode ha jobbet litt aktivt med hver av disse. Ikke alt på en gang, og heller ikke like mye, men noe. Og det hviler også et ansvar på skolens ledelse å tilrettelegge for at planleggingsdager, personalmøter og kurstilbud har et fokus på disse tre områdene.

Å stå i en tradisjon. Oppdatering er ikke det samme som å kaste ut tradisjonen man står i, eller å selge unna arvegodsset for å kjøpe det hotteste og nyeste. Noe går selvsagt ut på dato, men det meste handler om å finne relevante måter å aktualisere det på i dagens samfunn overfor dagens elever. I dag stilles kanskje andre spørsmål enn de som ble stilt tidligere. Vi som står i en kristen tradisjon, har ikke bare arvet en gammel bok, men vi står i en tradisjon der hver eneste generasjon i to tusen år har satt budskapet og fortellingene inn i sin tid i sitt miljø. Hvis vi i dag snakker som de gjorde på 50-tallet i Norge, er vi nok nokså utdaterte. Vi tenker annerledes på mange måter. Men de to tusen år gamle fortellingene de brukte på 50-tallet, er like aktuelle i dag. Min påstand er at de alltid vil være moderne, de vil alltid treffe sin tid, men det er vår formidling som må være oppdatert hvis det skal lykkes. •

Foto: Heidi Olsen



Hvordan holder du deg oppdatert?

Hva er det viktig å holde seg oppdatert på i din jobb?
Hvordan oppdaterer du deg?

Av Marit Asheim, journalist og informasjonsrådgiver IKF



Linda Aannø

lærer, Solborg:

Jeg har ansvaret for linjen Klær, mote og design, så for meg er det viktig å følge med trendene og hva som er «in». Dette danner ofte grunnlaget for hva elevene senere har lyst til å lage. Jeg må ofte sy nye ting selv for å prøve ut mønster og friske opp teknikker. Slik er jeg klar når elevene kommer med sine tegninger og ideer. Linjen inneholder ikke bare søm, men også strikking, hekling, brodering og andre tekstilrettede ting. Det er derfor viktig at jeg holder egne kunnskaper ved like, ved å hele tiden «holde på med» dette. Ofte blir jeg inspirert av elevene. De gir meg ideer til nye ting jeg vil prøve ut, som jeg senere bruker i undervisningen.

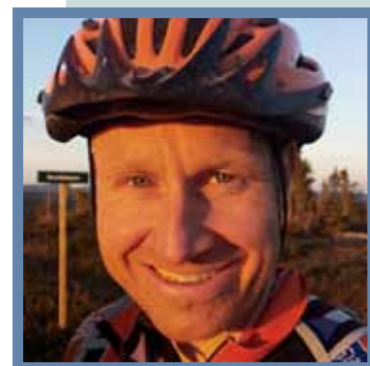
Jeg bruker de fleste kanaler, men Pinterest og Instagram er viktig. I tillegg leser jeg ulike blogger, både norske og utenlandske. Jeg blir ofte inspirert av disse og bruker mye tid på å lære meg nye ting/teknikker jeg ser der. Kjekt å hele tiden utvide spekteret av ting/produkter jeg introduserer for elevene. •

Stian Ulberg

prorektor, Valdres:

Et eksempel på ting jeg tenker det er viktig å holde seg oppdatert på, er hvordan Facebook forandrer algoritmene, og hvilke ting vi som publiserer mye på Facebook, må ta hensyn til for å oppnå synlighet i markedsøyemed.

Jeg oppdaterer meg ved å lese blogger om temaet, mottar tips via nyhetsbrev og googler temaet med jevne mellomrom for å lære. •



Ørnulf Mathisen

kjøkkenleder, Danvik:

Som kjøkkenleder trenger jeg å oppdatere meg på

- Mattrender og menyplanlegging
- Dietter, det blir stadig flere som spiser glutenfritt, vegetar, vegansk og melkefri mat
- Innkjøpsavtaler, best mulig kvalitet til god pris
- Offentlige krav

Jeg oppdaterer meg ved å lese faglitteratur, søke på internett og være med på laugsmøter i Kockelaugst i Drammen. Prøver også å få med meg kurs for kjøkkenpersonale i regi av NKE. I tillegg går jeg på matmesser når dette arrangeres. •

Randi Stige Øvstebø

internatleder, Borgund:

Som internatleder er det viktig å kjenne til hva som rører seg blant ungdommer, og hvordan vi kan knytte til oss hjelp utenfor skolen.

Jeg har benyttet meg av alle kurs jeg har fått tilbud om og kjennskap til, ikke minst gjennom NKE. •



Lars-Ove Eikje

lærer, Nordfjord:

Det mest konkrete jeg må oppdatere meg på i mitt daglige virke som friluftslivlærer, er snøskred. Der er det stadig nye ting å lære, og fagfeltet utvikles kontinuerlig. Man må rett og slett holde seg oppdatert om man vil ferdes trygt med grupper i vinterfjellet.

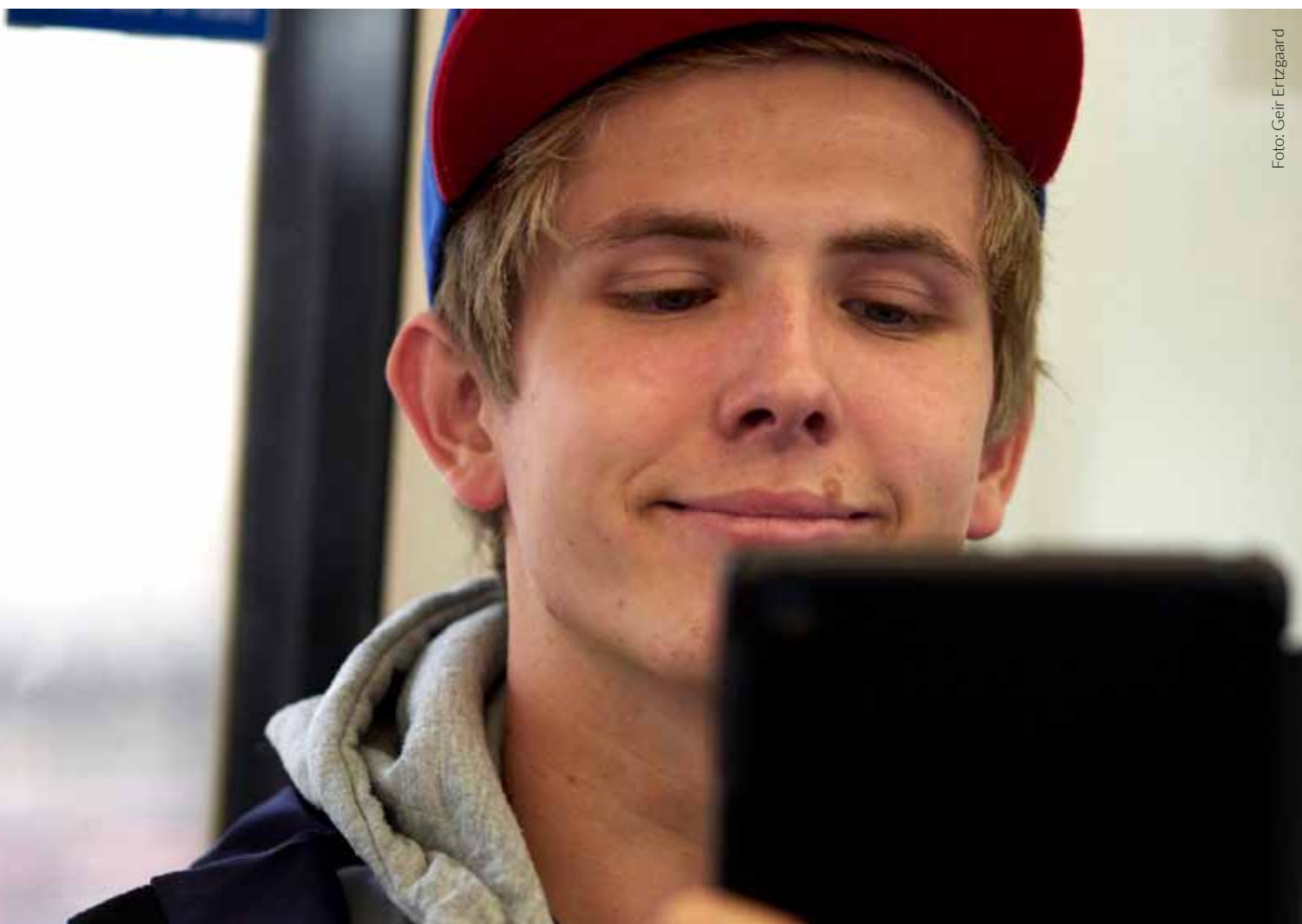
Jeg holder meg oppdatert ved å involvere meg i instruktør- og observatørarbeid. Og ikke minst gjennom samtaler og diskusjoner i lærerkollegiet. •

Å koble seg på – sosiale medier og nye teorier om læring

Av Geir Ertzgaard, lærer på Solborg Folkehøgskole



Foto: Geir Ertzgaard



«To prepare for a life in a world that values innovation rather than standardization, young people need to learn to think like innovators.»

Etter oljen. Innovatør, gründer, det grønne skiftet, fremtidens teknologi. Ordene flommer over av slike begreper der man leser om Norge etter oljen. For oss som driver med skole, blir utsagnet ovenfor fra pedagogen David Schaffer til at vi skal forberede elevene på en verden som er annerledes enn den vi tradisjonelt har forberedt dem på. Om vi vil eller ikke, ligger framtiden i de sosiale mediene, appene og skjermene. Det er i vår tilpasningsevne til et nytt verdensbilde vi finner våre roller som lærere og forbilder. Hva betyr det for oss som pedagoger?

Jeg fristes til å sitere Lukasevangeliet, og si: Frykt ikke. Men vi skal frykte. Frykt er positivt når den driver oss til konstruktiv handling, og med positiv handling åpner dører seg. Jeg tror det mest fruktbare er å ta en titt på den pedagogiske nytenkningen som har oppstått i forlengelsen av det noen liker å kalle «den virtuelle virkeligheten». Pedagogikken er vårt viktigste verktøy, ikke de stadig skiftende appene som spretter opp og vekker etter hvert som kule gründere finner på stadig nye ting å fange oppmerksomheten vår med.

Konnektivismen. Det digitale innebærer nye teorier om hvordan læring best kan foregå. Jeg siterte David Shaffer (2007). Han er influert av Seymour Paperts, som er opptatt av vitenbegrepet. Vi må tenke gjennom på nytt hva det vil si å vite noe, hva det vil si å lære, og hvordan vi bør lære. Kunnskap er ikke noe som er forbeholdt kunnskapsbærere, den tilhører alle som har tilgang til en internettmaskin og en søkemotor. Det gjelder bare å utvikle evnen til å finne kunnskap når man trenger den, ikke eie kunnskap i tilfelle man har behov for det. Læring handler om å lære «hvordan», ikke «hva».

Konnektivismen er den digitale tidsalters tydeligste læringsteori. Målet er å koble seg på, å finne ressurser og personer som man kan lære av og sammen med. George

Siemens la i 2004 fram åtte prinsipper for denne lærings-teorien:

- Læring og kunnskap hviler på mangfold av meninger.
- Læring er å knytte sammen forskjellige informasjonskilder.
- Læring kan ligge i ikke-menneskelige ressurser.
- Kapasitet til å lære mer er viktigere enn å kunne mye nå.
- Å pleie forbindelser er nødvendig for å legge til rette for videre læring.
- Evnen til å se forbindelser mellom områder, ideer og begreper er en grunnleggende ferdighet.
- Nätidighet er hensikten med alle konnektivistiske læringsaktiviteter.
- Å ta beslutninger er en egen læringsprosess. Virkeligheten forandrer seg. Kunnskap er stadig i endring.

Lærerens rolle. Hvordan skal læreren forstå seg selv i dette? Konnektivismen innebærer at rollen endres. Læreren kan være en fagperson. Ikke på samme måte overfor faget som tidligere, men en faglighet i forhold til å det å bygge måter å lære på som legger til rette for de åtte læringsprinsipper. Læreren vil endre seg fra å være en som står over i hierarkiet og som eier kunnskapen, til å bli en tilrettelegger - og mentor for elevene. I en virkelighet med en enorm informasjonsflyt og ubegrensede kunnskapsbaser, vil kompetansen ligge på andre områder enn tidligere. For mange kan dette oppleves truende, men for mange – blant annet undertegnede – er det befriende å slippe presset på å eie en kunnskap det ikke lenger er mulig å ha full kontroll på. De som er redd for at det undergraver lærerens betydning, kan de beroliges av Hattie, som sier at læreren bare blir viktigere på andre måter. Som han skriver (2010):

Teachers are among the most powerful influences in learning ... who need to be directive, influential, caring and actively engaging in the passion of teaching and learning... teachers need to be aware of what each >>

«I motsetning til hva vi litt fordomsfullt tenker, legger digitale verktøy bedre til rette for samlæring enn tradisjonelle aktiviteter som gruppearbeid og individuelle oppgaver.»

« and every student is thinking and knowing to construct meaning and meaningful experiences in light of this knowledge, and have proficient knowledge and understanding of their content to provide meaningful and appropriate feedback such that each student moves progressively through the curriculum levels.

Elevens rolle, rammene og tiden. Den digitale virkeligheten forstyrrer vår vante måte å tenke læringsprosesser på (fra tavle til nettbrett), om lærerrollen (fra kunnskapsformidler til tilrettelegger), og elevens ansvar (fra mottaker og forbruker til deltager og produsent). Samlæring er det nye in-begrepet. Læring er en sosial aktivitet. I motsetning til hva vi litt fordomsfullt gjerne tenker, legger digitale verktøy bedre til rette for samlæring enn tradisjonelle aktiviteter som gruppearbeid og individuelle oppgaver. Blant faktorene som endrer seg, er tiden og stedet. Man er ikke lenger bundet til klasserommet eller klokkeslettet. Elever kan få kunnskapsformidling gjennom det omvendte klasserommet hjemme – eller internatet – på kveldstid, og arbeide med oppgaveløsning i klasserommet på dagtid ut fra sitt eget nivå. Oppgaver og samarbeid kan finne sted uten fysiske begrensninger. Eleven eier prosessen i samlæring med andre. Dette styrker elevens indre motivasjon

Erfaringer fra hverdagen. Hvordan dette kan fungere, kan jeg vise til ved å henvise til min egen hverdag. Jeg har ansvar for to fotolinjer. Linje 1 arbeider etter tradisjonelle undervisningsmetoder med klassebasert undervisning. Tilbakemelding blir gitt i plenum og gjennom samtaler. I Linje 2 styrer elevene selv sin egen tid og innhold. Jeg legger til rette for Google + og Dropbox som veggtafle og felles filbase, og Google Hangout som kommunikasjonskanal. Elevene velger nettbaserte kurs fra en meny jeg har forberedt, tilpasset elevens nivå og interesse. De arbeider parallelt med praktiske oppgaver. På tross av svært stor frihet, velger elevene å trekke sammen og jobbe fysisk på samme sted, og praktiserer læring gjennom å koble seg på hverandre. Elevene opplever at jeg som lærer har langt mer tid til å følge de opp enn det de er vant med

fra videregående skole. De opplever også en sterk grad av motivasjon fordi de selv får påvirke innholdet i læringen. I og med at vi er folkehøgskole, opplever også Linje 1 motivasjon og glede ved å lære, men skuler til den andre gruppen, og i løpet av vinteren smitter arbeidsmetoden over fra den ene gruppen til den andre. Linje 1-elevne opplever at de savner den samme nærheten til meg som lærer som Linje 2 opplever.

Noen refleksjoner. Elevene mestrer de digitale prosessene, og forestillingen om digitale innfødte, dvs. mennesker som har vokst opp med det digitale som en naturlig del av livet, stemmer for den aldersgruppen vi møter i folkehøgskolen. Min rolle er forskjellig mellom de to gruppene, men det ligger en stor frigjøring i å kunne bruke tid på oppfølging og tilbakemeldinger i stedet for forelesningsforberedelser. Fagfeltet vi arbeider med er komplisert og mangslungent, og for meg er det en klar forbedring å ikke måtte stå til regnskap for en kunnskap det i dagens situasjon nærmest er umulig å eie.

En annen observasjon er at verktøyene stadig endrer seg. I forrige uke Facebook, i dag Snapchat, og hvem vet hva som kommer i morgen? Endringene er raske og foregår hele tiden. Da er det evnen til å forstå prosessene og kjenne de aktuelle læringsteoriene som gir meg de beste forutsetningene, ikke stadig å tilpasse meg nye apper og plattformer.

Og heldigvis: Jeg kjenner igjen noen av konnektivismens kjernebegreper i det vi allerede har holdt på med i folkehøgskolen i mange år: Læring er oppdagelse og medvandring. I større grad enn i vanlig skole er ikke læreren eier av kunnskapen, men tilretteleggeren. I stedet for å føle at vi henger etter, møter nyere teknologi en gammel tankegang som ligger internalisert i folkehøgskolen som er større enn diskusjonen om det «virtuelle» og det «virkelige» – tankegangen om at læring er noe som skjer som samhandling, med eller uten en smarttelefon i hendene. Oppdatering kan eksistere i våre røtter. •



Foto: Heidi Olsen

«Læreren vil endre seg fra å være en som står over i hierarkiet og som eier kunnskapen, til å bli en tilrettelegger.»

Optimistisk på vegne av ungdommen



Avisene skriver om generasjon prestasjon, opplevd press og helseplager forårsaket av stress. Ungdomsforsker Anders Bakken ved Høgskolen i Oslo og Akershus ser derimot ganske lyst på dagens ungdomsgenerasjon.

Av Marit Asheim, journalist og informasjonsrådgiver IKF

Noen mener ungdom skal være opprørske, og at det er eneste måten et samfunn drives fremover på. Jeg mener dette er en utdatert tankegang som henger igjen fra 70- og 80-tallet, sier Anders Bakken, forsker ved Velferdsinstituttet NOVA ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

– Da har jeg mer sansen for Christine Koht, som kaller dagens ungdom for «the next great generation». På samme måte som etterkrigsgenerasjonen bygget landet, skal dagens unge ta oss gjennom en ny omstilling, sier han.

– De er teknologisk innfødte, ser nye måter å drive økonomi på og har ganske høy miljøbevissthet, legger han til.

– Dagens ungdom er utstyrt med gode ressurser. Jeg ser optimistisk på framtida, og er slett ikke bekymret for ungdommen.

Mer og mer skikkelig. Ved NOVA har de drevet ungdomsundersøkelser siden starten av 80-tallet, og Bakken selv har vært ansatt siden 1996. I 2010 startet den årlige Ungdata-undersøkelsen, som tilbys alle kommuner og fylkeskommuner. Her svarer ungdom i alderen 13 til 19 på spørsmål om ulike sider av livet sitt. NOVA har derfor god innsikt i

hvordan det er å være ung i dag, og hvordan dette har endret seg over tid.

En av de tydeligste endringene de siste årene er økt skikkelighet.

– Skikkelighet måles på flere områder, og er en samlebetegnelse for mye av den endringen vi ser, sier Bakken.

Det dreier seg om nedgang i bruk av rusmidler, mindre kriminalitet, mindre voldsbruk, og færre konflikter mellom elever og lærere.

– Den daglige røykingen er nesten helt borte, og politiet rapporterer om stadig færre atferdsproblemer knyttet til kriminalitet eller voldsbruk, sier Bakken.

– Det ser ut som om stadig færre ungdommer har behov for å bryte den typen grenser, legger han til.

– På skolen er det færre konflikter mellom elever og lærere. Det er mer ro i klassene, og elevene oppfører seg bedre. Dette henger nok også sammen med at ungdommen satser mer på skolen nå. Det har blitt et ideal å være god på skolen, og gode karakterer er noe man er stolt av, sier Bakken.

– Vi ser også at relasjonen til foreldrene blir sterkere, ved valg stemmer dagens ungdom mindre radikalt enn tidligere, og man kler seg mindre provoserende enn tidligere

ungdomsgenerasjoner, sier han.

– Det kan se ut som behovet for ungdomsopprør har opphørt.

Mindre besøk hjemme. – Det som overrasket meg mest i den siste undersøkelsen, er at stadig færre ungdommer er sammen hjemme hos hverandre på ettermiddags- og kveldstid, sier Bakken, og viser til resultatene fra Ungdata 2016 som kom i høst.

– Her ser vi en markant endring over relativt kort tid, legger han til.

Bakken knytter resultatet til stadig nye kommunikasjonskanaler.

– Etter år 2000 har mobilen endret seg, og gått fra å være en telefon til å bli en liten datamaskin. Plutselig har du tilgang til internett hele tiden og har hele verden liggende i lomma di, sier han.

– En slik endring gjelder hele befolkningen, men som med så mange andre tekniske ting er ungdom de som er tidligst ute med å benytte nye muligheter. Online-spill er en annen kanal, som spesielt gutter bruker mye tid på, utdyper Bakken.

– Kommunikasjonskanalene til ungdom er drastisk endret. Der man tidligere var tvunget til å gå ut for å treffe andre, er ungdommene i dag sammen på telefon og nett

– hele døgnet, sier han.

Hvilke konsekvenser en slik endring har vet man lite om ennå.

– Det eneste vi sikkert vet er at en gruppe ungdom lever stadig mer av sitt liv digitalt. Skole, idretts- eller aktivitetstilbud, politiske sammenhenger og fritidsklubber er sosiale arenaer hvor man fremdeles møtes også fysisk, sier Bakken.

– Både skole og idrett har utviklet seg til å bli arenaer hvor det er prestasjonene som gjelder. Man skal være flink overalt. Lavterskelarenaer hvor man kan treffes uten å skulle levere noe, blir derfor stadig viktigere, sier han, og trekker frem folkehøgskolene som eksempel på slike møteplasser.

– Vi trenger fortsatt fysiske steder hvor ungdom kan møtes for å møtes. Gjennom meningsbrytning utvikles både sosiale ferdigheter, dannelse og empati.

Foreldre stadig viktigere. En annen endring over tid er at ungdom har en tettere relasjon til sine foreldre. I den siste undersøkelsen svarer mer enn åtte av ti ungdommer at de er fornøyde med foreldrene sine, at de opplever dem som oppdaterte på ungdom, og at de ser på dem som viktige støttepillere.

– Det er en langvarig trend at foreldre opplever viktig for ungdommen, sier Bakken.

– På 70- og 80-tallet var det et opprørsprosjekt å stå imot autoriteter, og i det også foreldre. Man så på foreldrene som representanter for fortiden, og på mange måter var de også det. De representerte det gamle industrisamfunnet og jordbrukssamfunnet, mens stadig flere ungdommer skulle over i noe nytt, sier han.

– I dag har vi ikke dette skillet. Dagens foreldregenerasjon er mer oppdatert. De har med seg mange av de grunnleggende ferdighetene som ungdommen lærer både i skolen og studier, og de har selv høyere utdanning, legger han til.

– Mange ungdommer opplever derfor at foreldrene representerer en ressurs.

CV-generasjonen. – Dagens ungdom kalles gjerne CV-generasjonen, med henvisning til at



Anders Bakken. Foto: Høgskolen i Oslo og Akershus.

«De er teknologisk innfødte, ser nye måter å drive økonomi på og har ganske høy miljøbevissthet.»

de i større grad ønsker å prestere i alt som er målbart, sier Bakken.

Dette viser også tall fra Ungdata-undersøkelsen. Skolen blir viktigere for mange, og flere enn to av tre sier de tror de kommer til å velge høyere utdanning. Det er et rekordhøyt tall.

– For noen blir konkurranseaspektet vanskelig. Man måler seg hele tiden opp mot dem som presterer best, sier Bakken.

– Samtidig ser vi at ungdom er opptatt av utdanning. De merker at hvordan de presterer på skolen, får betydning for framtiden, sier han, og sikter til karakterinntak på både videregående skoler og i høyere utdanning.

– På mange måter kan det se ut som om ungdommen har kjøpt samfunnets mantra >>

«Både skole og idrett har utviklet seg til å bli arenaer hvor det er prestasjonene som gjelder. Man skal være flink overalt.»

« om at man må skaffe seg utdanning.

Til tross for at ungdommene i undersøkelsen snakker om trivsel både på skolen og i lokalmiljøet, er det også noen som sliter med bekymringer i hverdagen. De ser optimistisk på framtiden, men sliter med hverdagspress og stiller høye krav til seg selv.

– Mange ungdommer stiller høye krav til seg selv, og ønsker å prestere både på skolen, i idrett og med tanke på eget utseende, sier Bakken.

– Noen ungdommer takler dette dårlig

og melder om bekymringer og usikkerhet. Samtidig er det viktig at vi ser på tendensen som en del av en vanlig ungdomstid, fortsetter han.

– Tidligere lot man frustrasjon og usikkerhet få utløp i rusmidler, kriminalitet, vold eller andre atferdsproblemer. I dag er tendensen at ungdom heller tar innover seg slike følelser, uten at det er synlig utad. «At jeg sliter er noe jeg må ta på egen kappe», sier Bakken.

– For de fleste er dette midlertidig og bare for en periode. Da må det sees på som en naturlig del av ungdomskulturen, sier han.

– Mye av det kjenner vi jo også igjen fra resten av samfunnet, hvor det er et stadig økende press på økonomi. I de fleste yrker oppleves innstramninger, og det blir viktig å prestere mer på kortere tid. Mange foreldre tar nok også dette med seg hjem, og følelsen smitter over på barna, sier Bakken.

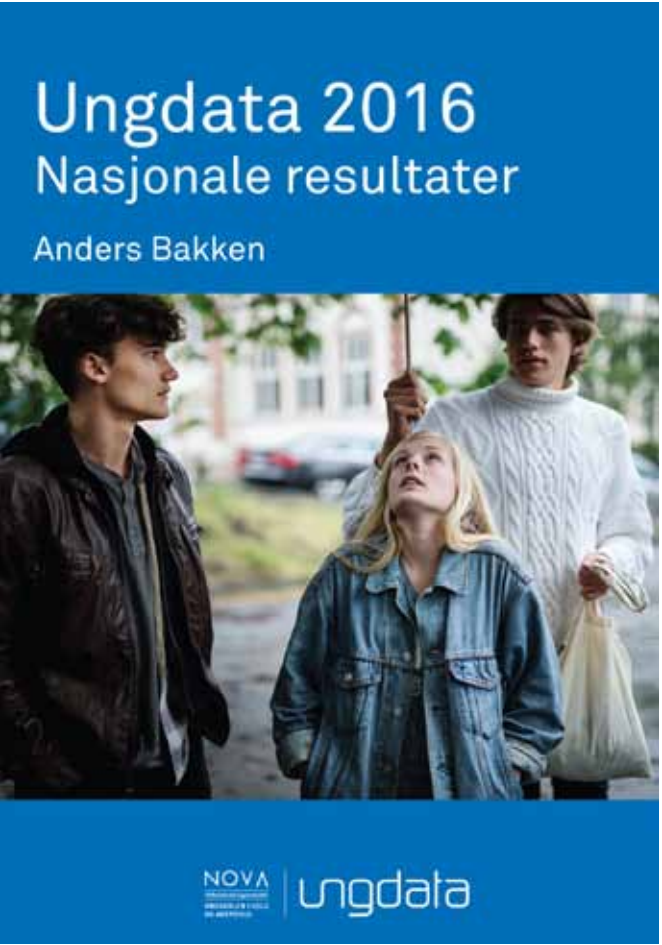
Han mener likevel at presskulturen kan ha noen positive sider.

– På mange måter fører denne kulturen noe godt med seg. Ungdom er for eksempel bedre forberedt på arbeidslivet, sier han.

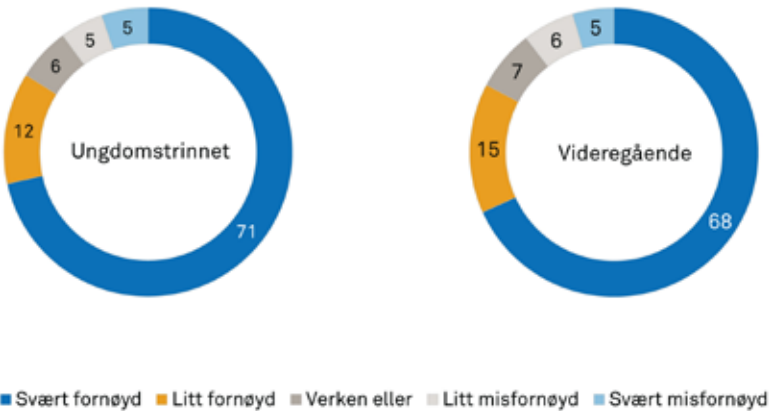
– Tidligere var ungdomstida en form for venteperiode, og det du gjorde i skolesammenheng hadde lite å si for egne muligheter fremover. Jeg tror at det presset mange opplever nå også er med på å skape energi, og mange trives i situasjoner hvor de opplever å bli stilt krav til. Faren er når det tipper over og blir for mye, sier Bakken.

– For et lite mindretall er disse følelsene av usikkerhet og det å ikke strekke til vedvarende. For disse ser jeg et faresignal i dagens samfunn, sier han.

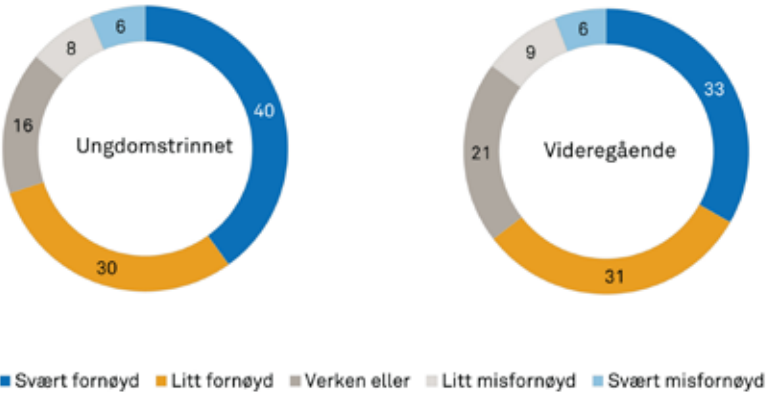
– Ellers ser ungdommen selv svært lyst på framtiden, og jeg mener det er grunn til å gjøre det samme. Det Norge trenger mest av fremover er kvalifiserte arbeidstakere, avslutter Bakken. •



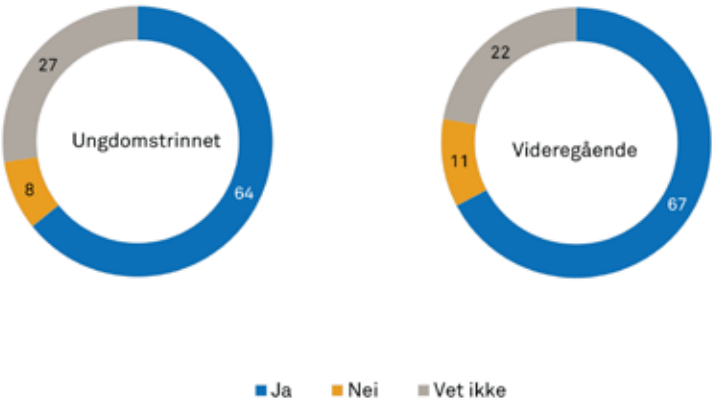
Hvor fornøyd er du med foreldrene dine?



Hvor fornøyd er du med lokalmiljøet der du bor?



Tror du at du vil komme til å ta utdanning på universitet eller høyskole?



FAKTA:

Ungdata er lokale ungdomsundersøkelser, som tilbys gratis til alle landets kommuner og fylkeskommuner. Siden 2010 har 330 000 ungdommer fra 375 kommuner deltatt i ungdataundersøkelsene. Ungdata gir dermed et godt innblikk i hvordan det er å være ung i Norge i dag. På ungdata.no finnes både lokale og nasjonale resultater. Den siste rapporten, Ungdata 2016, kom i høst og kan lastes ned gratis.

UNDERSØKELSEN VISER NOEN TYDELIGE ENDRINGER OVER TID:

- Tettere foreldrerelasjon, mer hjemme på fritiden
- Mindre besøk av venner hjemme
- Økt bruk av sosiale medier og nettspill. Erstatning for fysiske møter?
- Økt skikkelighet
- Bruker mer tid på lekser
- Status å være god på skolen
- Nedgang i bruk av rusmidler
- Økte helseplager og symptomer på stress

Å undervise i kristen tro etter Dawkins

Apologetikk som folkehøgskolefag

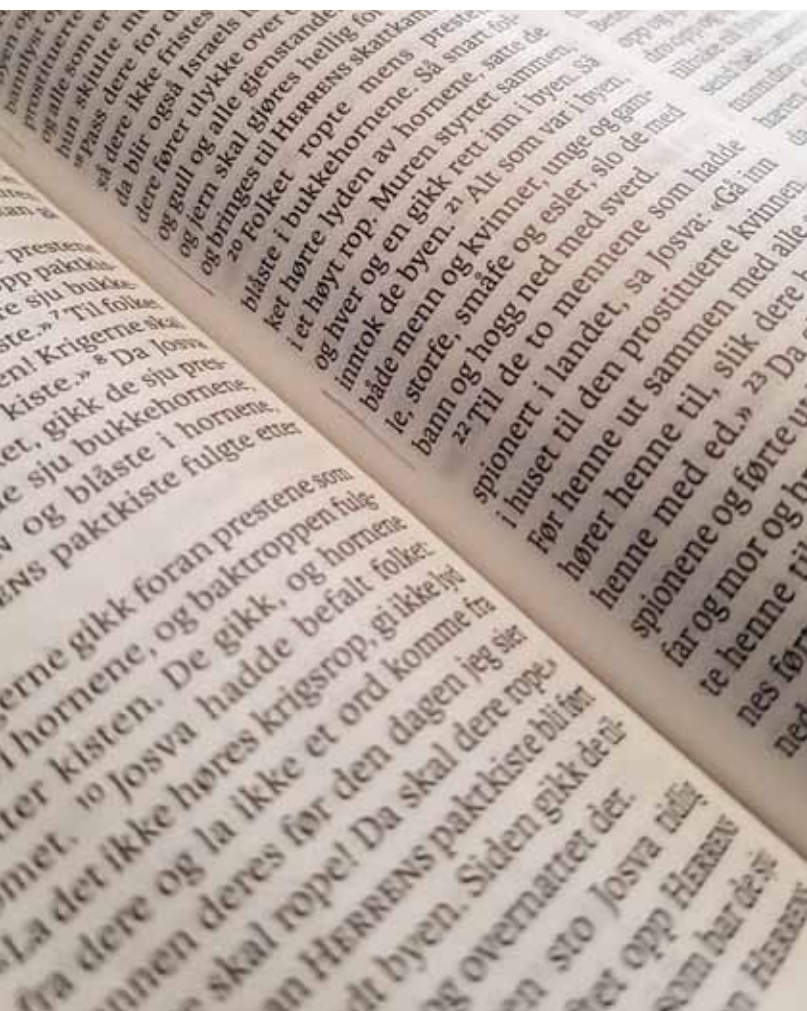


Foto: Tom Arne Møllerbråten

Verdens mest kjente ateist det siste tiåret heter Richard Dawkins. Selv om du ikke skulle ha hørt navnet hans, er det stor sannsynlighet for at du har møtt noen av hans tanker gjennom noen av hans tilhengere, for de er mange. Hans bøker, tv-programmer og fordrag har hatt stor innvirkning på religionsdebatten i den vestlige verden. Etologen og evolusjonbiologen Dawkins er tidligere professor ved universitetet i Oxford.

Av Tom Arne Møllerbråten



«Religionskritikken ble nådeløs.»

Da to fly fløy inn i World Trade Center i New York 11. september 2001, forandret verden seg. Alle var i sjokk over ondskapen og brutaliteten i et slikt angrep. Richard Dawkins var ikke i tvil, det er bare religion som kan få mennesker til å gjøre noe slikt. Han hadde da allerede i mange år forkynt evolusjonens fortreffelighet fremfor kreasjonistiske forklaringer på skapelsen. (Se mer i neste artikkel.) Nå var han enda mer sikker i sin sak, religion måtte bekjempes. Dette ble hans store, altoverskyggende prosjekt, og er det fortsatt. Sammen med nå avdøde Christopher Hitchens, og Sam Harris og Daniel Dennett ble Dawkins frontfigur i den bevegelsen som i ettertid har fått betegnelsen *nyateismen*.

Misjonerende ateisme. Ateismen er ikke ny, men det nye ved denne ateismen var den aggressive tonen de brukte og det uttalte målet om å få flest mulig mennesker i verden til å vende ryggen til religion. Religionskritikken ble nådeløs. Mange kalte dem sinna-ateister eller militante ateister (selv om de aldri har kjempet med noe annet enn ord). Religion er roten til alt ondt, hevdet de, noen spørrende, andre påståelig. Hvis vi klarer å utrydde religion, vil vi skape en bedre verden. Ateismen måtte bli misjonerende!

Det virkelig store gjennombruddet for nyateismen, og den boken som skulle gjøre Dawkins verdensberømt, var *The God Delusion* (på norsk: *Gud - en vrangforestilling*), som kom i 2006. Boken ligger fortsatt på bestselgerbordene i engelske og amerikanske bokhandlere. Dawkins starter sin bok med å sitere John Lennons «Imagine»: «Tenk deg en verden uten religion». Da ville nok tvillingtårnene stått. Tenk deg alle krigene, terroraksjonene og undertrykkelsen som da hadde forsvunnet fra verden!

Gud i GT. Den som har lest noe av det nyateistene har skrevet, vet at tonen overfor religion virkelig er nådeløs. Det er ingen grunn til å respektere religion, verken islam, kristendom eller noen annen overtroisk retning. Hvis noen kristne skulle tro at de har en bedre religion enn



Apologetikkbøker. Foto: Tom Arne Møllerbråten

islam, må de tro om igjen. Dette sitatet av Dawkins fra *The God Delusion* setter skapet på plass: «Gud i Det gamle testamente kan sies å være den mest frastøtende skikkelsen i all skjønnlitteratur: sjalu og stolt av det, en smålig, urettferdig, uforsømt kontrollfreak, en hevngjerrig, blodtørstig etnisk renser, en kvinnehatende, homofobisk, rasistisk, barnemordersk, folkemordersk, pestbringende, stormannsgal, sado-masochistisk, ustabil ondsinnet og brutal bølge.» Intet mindre! Jesus i Det nye testamente kommer litt bedre ut av det, men nyateistene har ikke mye til overs for han, heller. Det stiller til og med spørsmål ved om han har levd i det hele tatt.

Angrep. Du skal ikke ha kikket mye rundt på nettet, i kommentarfeltet til nettavisene eller i debatter om religion før du oppdager at denne tonen, denne manglende respekten for religion og det hellige, er helt, helt vanlig. Selv om kunnskapen om kristendommen ofte er forstemmende lav, er hatet noen ganger tilsvarende høyt. (Hvis du syns dette var for sterke ord, har du nok lest for få kommentarfelt på nettet.) Men det er på ingen måte et nytt fenomen at kristendommen blir anklaget og angrepet. Det har vært slik siden starten. Og angrep kan komme fra mange kanter og på mange måter. Det kan >>

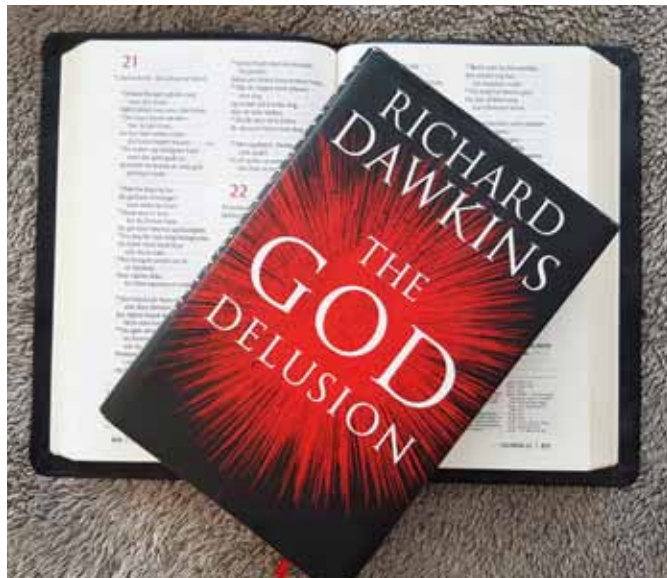
<< rette seg mot læren, teologien, Bibelen, eller rett og slett mot måten troen praktiseres på i kirken og av kristne. Noen ganger kommer kritikken fra religionskritiske bøker, andre ganger kommer den gjennom bøker som *Da Vinci-koden*, eller gjennom tv-serier og filmer, eller standup og humor. Listen er lang.

Ja til kritikk. Jeg er for både ytringsfrihet og religionsfrihet, og jeg mener religionskritikk er både bra og viktig, selv om den kan gjøre vondt. Vi må tåle kritikk for det vi tror på. Jeg kan ikke se at Jesus forespeilet sine etterfølgere noe annet heller.

Men hvordan skal vi som kristne skoler møte dette? I de senere årene har jeg sett at flere røster roper om at *kritisk tenkning* må bli et eget fag i skolen. Jeg er nok enig. Evnen og ferdighetene til å skille fakta fra myte er viktige i et samfunn som oversvømmes av informasjon og feilinformasjon, fakta og «alternative fakta» om hverandre. Kristne har siden Jesu tid faktisk holdt på med en form for kritisk tenkning, men kalt det apologetikk. Det er et fag som passer ypperlig på de kristne folkehøgskolene.

Myter om kristen tro. Hvis du leser Dawkins, vil du som kristen fort sitte igjen med en følelse av at han forvrenger, misforstår, feiltolker og bommer på hva kristen tro er. Han serverer en del myter, rett og slett. Men han har også gode spørsmål og gode innvendinger mot kristen tro. Jeg tror vi gjør lurt i å møte alt dette med refleksjon, fornuft, opplysning, kritisk tenkning og åpenhet. Dette står ikke i motsetning til kjærlighet, omsorg og en levende kristen tro, som bør prege all vår undervisning, selvfølgelig. På ingen måte. Men å svare på spørsmål og innvendinger rettet mot kristen tro, har da altså blitt praktisert gjennom hele kirkens historie, fra Jesus og Paulus, til Augustin, Tomas av Aquinas, Pascal og C.S. Lewis, for å nevne noen få, og til i dag.

Gode grunner. Ordet «apologetikk» er et fremmedord og nok mest sannsynlig også et fremmed ord for de fleste i våre folkehøgskoler, selv om jeg er nokså overbevist om at det bedrives apologetikk både her og der i mange samtaler i det kristne folkehøgskolelandskapet. En apologi er en forsvarstale, og den mest kjente forsvarstalen i historien er den Sokrates holdt før han tømte giftbegeret. I en apologi argumenterer man altså for at noe er sant, og man appellerer til det fornuftige i argumentene. Å komme med et argument for noe, er å gi gode grunner for å tro på det. Slik kan man også gi gode grunner for hva man ikke tror på, hva man ikke holder for sant. Kristne har, som sagt, alltid drevet med dette.



The God Delusion. Foto: Tom Arne Møllerbråten

«Jeg tror vi gjør lurt i å møte alt dette med refleksjon, fornuft, opplysning, kritisk tenkning og åpenhet.»

Tåler granskning. Hva er så forskjellen på evangelisering og apologetikk? Først må vi si at kristne alltid har gjort begge deler, så det er ingen motsetning her. Men mens evangeliseringen legger vekt på «tro dette», «dette er sannheten» og «slik er det», vil apologetikken legge vekt på refleksjonen rundt, og argumentene for hvorfor dette er sant. Hvorfor er det god grunn til å tro akkurat dette og ikke noe annet? Apologetikken overlater resonneringen til hver enkelt. En forutsetning i apologetikken er at *alt som er sant, tåler granskning og spørsmål*. Det betyr: Hvis kristen tro er sann, tåler den at vi gransker og undersøker den. Er den derimot ikke sann, vil den falle sammen ved nærmere granskning.

Gud er alltid større. Apologetikk har en begrensning, den er ikke altomfattende. Det er bare Gud og evangeliet som kan skape tro, ifølge kristen tro, men apologetikken kan være med på å fjerne noen snublesteiner på veien dit, eller underveis. Gud er alltid større enn vi kan forstå med fornuften. Gud er ikke mulig å gripe. Det vil alltid være en god del vi ikke kan svare på knyttet til Gud og tro. Det er rom for



Dawkins foran bussen med teksten «There's probably no god ...». Foto: www.huffingtonpost.co.uk

mystikk. Men det er ingen grunn til at elevers spørsmål ikke skal bli møtt med så fornuftige svar som mulig.

Elevens selvstendige valg. Grunnen til at dette fungerer så godt som folkehøgskolefag, er at det appellerer sterkt til den enkeltes fornuft og frie og selvstendige valg. Lærer og elever finner fram alle argumenter for og mot ulike trosstandpunkter, så er det opp til elevene å vurdere om kristen tro har gode nok argumenter. Hva er det så apologetikken kan svare på? Jo, nettopp mange av de spørsmålene som stilles av vanlig norsk ungdom og helt vanlige folk. Hvor troverdig er egentlig evangeliene? Har Jesus virkelig levd? Stod Jesus opp fra de døde, hvordan er det mulig? Hvem var egentlig Jesus? Finnes Gud? Det ondes problem. Og uendelig mange flere spørsmål.

En renessanse i Norge. I Norge ser vi i dag en renessanse for kristen apologetikk. Det gis ut mange bøker, og det arrangeres stadig seminarer, debatter og konferanser om emnet. Veritaskonferansen i Grimstad er den største der flere hundre ungdommer samles til forelesninger(!), seminarer og møter en helg i oktober. De klart mest profilerte forfatterne og foredragsholderne i Norge er Bjørn Are Davidsen og svenske Stefan Gustavsson. Hver av dem har en stor bokproduksjon bak seg. Det er god grunn til å sette seg inn i noe av dette stoffet, for gode spørsmål fortjener gode svar. Apologetikk, som all annen formidling på en folkehøgskole, skal gjøres i kjærlighet, med visdom og vennlighet. Men da fungerer det også. •

FAKTA:

Anbefalte ressurser

Kristen med god grunn

Stefan Gustavsson, Luther Forlag

Trenger troen forsvares?

Stefan Gustavsson, Luther Forlag

Skeptikerens guide til Jesus 1 og 2

Stefan Gustavsson, Luther Forlag

Da jorden ble flat

Bjørn Are Davidsen, Luther Forlag

Svar på tiltale

Bjørn Are Davidsen, Lunde Forlag

Gud – mer enn feelgood?

Bjørn Are Davidsen og Atle Ottesen
Søvik, Efram Forlag

Evolusjon eller kristen tro? Ja takk, begge deler

Bjørn Are Davidsen og Atle Ottesen
Søvik, Efram Forlag

Fornuft, tro og revolusjon

Terry Eagleton, Verbum

Å tro på Bibelen etter Darwin

Gammel debatt oppdateres stadig

Ateisten Richard Dawkins har sagt at før Charles Darwin kom med sin utviklingslære i *Artenes opprinnelse* i 1859, var det fornuftig å tro på Gud og Bibelen. Men etter Darwin, etter 1859, er det bare tull å tro på Gud, for evolusjonsteorien har gjort Gud overflødig. Mange nikker nok til det Dawkins her sier. At det skulle være en motsetning mellom Darwin og Gud, vil også noen kristne hevde. Denne debatten sprer seg om dagen, og plutselig er den på en skole nær deg.

Av Tom Arne Møllerbråten

Jeg skulle tro at spørsmål rundt Bibelens forhold til evolusjonen er en gjenganger i samtaler og undervisning på alle våre kristne skoler, i hvert fall av og til. «Tror ikke dere på Adam og Eva? Jeg tror på vitenskapen.» Svarer vi at vi tror på vitenskapen, kommer det kanskje: «Men tror ikke dere på Bibelen?» Ja, hva tror vi egentlig om Bibelen? I noen miljøer lukter det ateisme og bibelkritikk av evolusjonslæren. Likevel tror jeg det er god grunn til å anta at de fleste kristne i Norge ikke ser noen stor konflikt her, undertegnede medregnet. De fleste kristne utdanningsinstitusjoner på høyt nivå i Norge vil i dag undervise at Bibelen ikke er en naturfagbok. Altså, den handler ikke om *hvordan* verden ble til, men først og fremst *hvorfor*, og ikke minst om *hvem Gud er og hvem vi mennesker er*.

1800-tallet. Det er en myte at Darwin møtte masse motstand fra kristne da *Artenes opprinnelse* kom ut. Flere kristne kunne fint leve med denne nye teorien. På 1860- og

70-tallet i Norge var den knapt et tema i den teologiske utdannelsen. Utover 1870-tallet skjer det en utvikling der utviklingslæren blir koblet sammen med et opprør mot kirkens teologi, ikke minst i forfatterkretser. I 1883 kommer endelig en teologisk bok som tar opp hansken, *Om Skabelsen, Opholdelsen og Styrelsen*, utgitt av teologiprofessor Fredrik Petersen. Han ser ikke noen konflikt mellom vitenskap og religion. Liknende tanker finner vi også hos grunnleggeren av Sagavoll Folkehøgskole, Asbjørn Knutsen. I biografien hans fra 1951 kan vi lese at Knutsen rundt 1890 hadde stor sans for den skotske forkynneren og biologen Henry Drummond (1851-1897), en mann som også ønsket å holde fast ved både Bibelen og utviklingslæren. Går vi noen tiår lenger fram, ser vi at selv den profilerte lekmannshøvdingen Ole Hallesby kunne akseptere at Gud hadde skapt ved evolusjon.

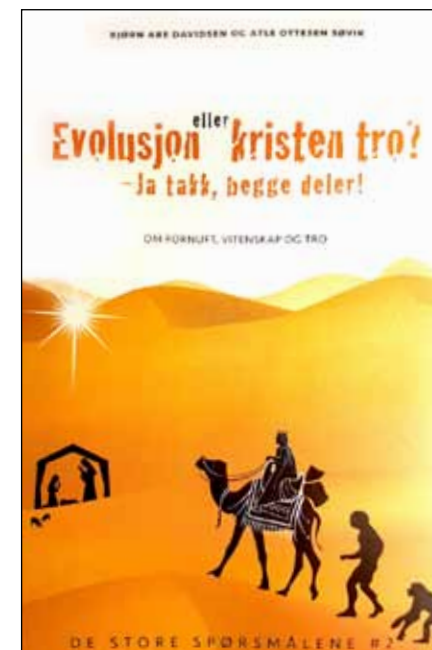
Nyatismen. Det er to grunner til at debatten har fått ny fart i senere tid, og den viktigste er nettopp Richard Dawkins og nyateistene.

De siste femten årene har de hamret inn budskapet at man må velge, *enten Bibelen eller vitenskapen*. Og de legger til grunn at det er ingen annen måte å lese Bibelen på enn å forstå den bokstavelig. Står det slik, så menes det slik. Her blir det for billig å snakke om å lese skapelsesfortellingene som billedlig fortalt historie, som myte eller som poesi. Står det om snakkende slanger, menes det snakkende slanger. Og, særlig i USA, får de altså støtte av kristne som mener at jorden bare er 6000 år gammel, og at evolusjonslæren er en lære som strider mot Gud selv. Hvor mange i Norge som faktisk står for dette, vet vi ikke. Men en gruppe har organisert seg under navnet SKAPER det siste året. Og aktiviteten er svært høy om dagen, i aviser, på nett og i sosiale medier.

Ja, takk, begge deler! Det er dette bakteppet man må ha i hodet når det høsten 2016 ble gitt ut en bok med tittelen *Evolusjon eller kristen tro? – Ja takk, begge deler!* av Bjørn Are Davidsen og Atle Ottesen Søvik. Begge forfatterne har en rik samling bokutgivelser, debattartikler og foredrag bak seg. Boken hiver seg inn i debatten med den krevende posisjonen å måtte forsvare en posisjon som angripes fra flere kanter, samtidig. Derfor blir bokens prosjekt dels å forklare hva evolusjon er, og ikke er, med andre ord en innføring i normal vitenskap, dels å vise hvorfor både nyateistene og kreasjonistene tar feil, og dels å vise hvordan man kan forene troen på vitenskap og troen på den kristne Gud og Bibelen. Det er med andre ord en debattbok med temaer vi stadig kommer borti når vi samtaler med elever på skolene våre.

Kristne forskere. Jeg er selv grunnleggende enig med forfatterne av boken. Men

nettopp fordi dette har blitt en debatt som ofte går ned på detaljnivå om alt fra betydning av hebraiske ord, bibelforståelse, kirkehistorie, og enda mer detaljert når det gjelder biologi, geologi, evolusjon og mye annet, tror jeg det er viktig å være oppdatert på hva det egentlig dreier seg om. De fleste av oss må melde pass på mange av fagområdene. Det er ok. For meg er det viktig å vite at det finnes kristne forskere på høyt nivå innenfor alle disse områdene, og de ser heller ikke konflikten som holdes frem, som umulig. Snarere tvert imot, kristne forskere ser Guds storhet i naturvitenskapens fremskritt. Debatten går i bunn og grunn også på hva slags bibelsyn man har. Men merk at skillet ikke her går mellom liberalt eller konservativt bibelsyn, men mellom fundamentalistisk syn på den ene siden og alle de andre på den andre. •



<<kristne forskere ser Guds storhet i naturvitenskapens fremskritt.>>

FAKTA:

Charles Darwin, 1809-1882, britisk biolog og vitenskapsmann, mest kjent for å ha utviklet teorien om evolusjonen.

Ung-jord-kreasjonisme: 1 Mos 1-11 må leses bokstavelig, verden er 6000 år gammel, Gud skapte direkte, ingen evolusjon.

Gammel-jord-kreasjonisme: 1 Mos 1-11 må leses bokstavelig, men er åpne for at verden kan være 13,7 milliarder år gammel, begrenset evolusjon.

Teistisk evolusjonslære: 1 Mos 1-11 må leses billedlig og som et eldgammelt dokument (men ulike tolkninger av hvor mye som har skjedd, og hvor mye som er symbolsk), Gud skapte en selvstendig verden som har utviklet seg, ja til evolusjon.

Fundamentalistisk bibelsyn: Bibelen er Guds ord i ett og alt fordi Gud har diktert hvert eneste ord. Alt Bibelen nevner (historie, fakta, naturvitenskap, etc.) er sant.



Det gjelder å rigge seg til

Turer og uteliv har vært en del av mitt liv lenger enn jeg kan huske. Mine foreldre fortalte meg ofte at når vi kom til mormor og morfar, tok jeg morfar i handa og sa: «Gå kauen moffa». Siden har jeg fortsatt med det. Uteliv, kombinert med interessen for alt livet jeg møter der, har vært og er en av de viktigste ingredienser i mitt liv. Min mor forsto at dette var en positiv interesse for en ung krabat. Hun ga meg min første fuglebok. Småting er ofte viktige for et menneskes utvikling.

Av Ulf Vege, tidligere lærer på Sagavoll Folkehøgskole

Reidar. Utallige er de minnene jeg har fra turer og mennesker jeg møtte. Reidar er en av dem. Han ble et forbilde. Han møtte på ungdomsklubben vår for å fortelle om sitt friluftsliv. Slakteren og pøsemakeren – for det var det han var – stilte med en gammel og velbrukt tursekk i klubben vår på 1960-tallet. Den var alltid ferdig pakket. Ut av sekken dro han mange merkelige ting og gode ideer. Jeg husker ikke alt. Noe vil jeg nevne fordi det ble et ideal for meg – et ideal om nøy-somhet og naturlig liv. En aluminiumsmatboks utstyrt med fire hull og et par løse ståltråder ble raskt en «nødkjele». Vanligvis lå maten i den. Ekstra klær ble dradd fram – hjemmelaget vindbukse i dunlerret og gamle nokså slitte ullklær: «Vi pøntær vårs ikke for hverandre på tur guttær og jenter». De aller eldste vil huske 50-tallets ullbadebukser. Han hadde en slik en også. «Vi må passe på – ja dere veit». I en pose lå det en avis. Tørke og isolasjonsmateriale. På kalde dager med våt rygg ble to avissider lagt mellom undertrøya og skjorta. I tillegg til den ekstra genseren gjorde det matpausene til lune gode stunder. Siden har jeg alltid hatt en avis liggende i sekken. Særlig om vinteren skal tursekken være en livredder hvis det røyner på. Reidars sekk var det. Den reddet også en tynnkledt turist langt innpå Blefjell en vinterdag. Men det er en annen historie.

Rigge seg til. Denne og lignende opplevelser gjorde noe med meg og mitt forhold til naturen. Det begynte å dreie seg om selve livet: «Det gjelder å rigge seg til karer». Vi lærte mange småting som så så uviktige ut, men som var med å gjøre oss mer skikket til å «fikse livet». Praktiske ferdigheter, våkenhet omkring hvordan klær og annet utstyr til en hver tid fungerte. Kunnskap og erfaring gir selvtillit og livsglede. Det meste og det viktigste av den er faktisk - om ikke gratis - så billig. Og det beste av alt: i våre dager miljøvennlig og virkelig bærekraftig.

>>

«Vi lærte mange småting som så så uviktige ut, men som var med å gjøre oss mer skikket til å ‘fikse livet’.»

<< **Goksjø.** Helt fra tidlig barndom står turene på Goksjø for meg som noe av det fineste. Faren til en god kammerat hadde bygd en «flatbåning» – en enkel båt, tung som arvesynda, men den dekket alle våre behov og mere til. Vi rodde og fisket. Vi rodde og badet. Vi levde. Jeg er gamle Simonsen evig takknemlig for hans «Goksjøs hvite svane». Innunder en svær lurvete gran sto alltid tre-fire fiskestenger av hassel klar med krok, søkke og korkdupp. Ved siden lå en oppskåret strisekk. Det var landnota vår. Med den fanget vi hisling som vi kalte det. Hvilken karpefiskart det dreier seg om, er jeg usikker på. Den gikk i stim på de små sandstrendene som ennå fantes her og der på Goksjø. Disse strendene er borte etter at vannstanden er senket. Kanskje er hislingen også borte. Alt hva vi lærte om livet og hvordan takle små og store utfordringer. Hvordan fellesskap og vennskap vokste og utviklet seg. Senere ble testen på jentenes kvalitet om de fikset å tre meitemarken på en fiskekrok. Min barndom og ungdom er uløselig knyttet til livet på denne innsjøen. Familiene våre hadde ikke råd til lange reiser til fjells og andre steder. I dag er jeg helt sikker på at det ikke ville kunne blitt viktigere enn disse turene. Det var et rikt liv.

Natur, miljø og friluftsliv. Denne tiden ble også viktig i mitt valg av utdanning: Biologi og arbeidet med formidling – læreryrket. Friluftslivet og engasjementet i kristent ungdomsarbeid har ligget i bunnen også for yrkesvalg. Det

er dermed årsaken til at jeg begynte å arbeide med friluftsliv i folkehøgskolen. I en periode da min kone Heidi og jeg ikke helt visste hvor vi ville være, utlyste Sagavoll en stilling som lærer i «Natur, miljø og friluftsliv». I dag drøye 30 år senere er det viktig å merke seg tittelen. Den inneholdt for meg tre områder som er uløselig knyttet til hverandre. Til sammen signaliserer de et særlig verdivalg. Skolen var for øvrig svært opptatt av verdivalg på den tida.

Uinteressant. Det skulle etter hvert vise seg hva som lett «slo an» og ikke. Alt som luktet av livet på videregående skole virket – om ikke frastøtende – så uinteressant. Det viktigste måtte lures inn via utelivet. Sopp ble studert både som mat og «naturfenomen». Sur nedbør ved tomme fiskevann osv.

Etter hvert er både natur og miljø borte fra linje-navnet. Det selger jo ikke. Det betyr ikke at det er borte fra undervisningen – får vi håpe.

Kulere. En del av Reidars pakketriks har jeg prøvd å videreføre. De ble imidlertid stadig mer aparte og ekstreme. Selv den like billige som geniale dunlerretbuksa – den veier jo ikke noe og tar minimalt med plass – er uaktuell. Avisene har jeg tviholdt på til det siste, men nå kjøper folk dunjakker. Definitivt kulere og sikkert også varmere. Det blir knadd inn i oss av reklame og markedskrefter.

Nye tider. Jeg drev nå med mitt friluftsliv. Stort sett med god samvittighet selv om kravet til utstyr og aktivitetstype endret seg i for meg en gal retning. På 90-tallet gjorde en ny retning seg sterkere og sterkere gjeldende også på vår skole. Ekstremopplevelsene gjorde sitt inntog. Hos oss ble det til «Friluftsliv, idrett ekstrem» – FIX.



Diskusjonen gikk høyt og ble varmere og varmere. Når ting går for varmt, har det en tendens til å skjære seg, men det er også en annen historie.

En milliard kinesere. Jeg har blitt minnet om noe jeg uttalte i kampens hete. «Vi må drive et friluftsliv som er slik at en milliard kinesere kan gjøre det samme uten at verden går i stykker». Jeg hadde glemt uttalelsen, men er i ettertid ganske fornøyd med den. Jeg mener det fremdeles.

Det eneste «verdivalget» ved nytt navn og nytt innhold, er at ungdommen vil ha det slik og vi trenger elever. Navnet selger. Nå har lærerne ikke vært så gale som navnet. De har ofte moderert innholdet i spiselig retning. Av og har de måttet tåle kritikk for det. Dette er jo ikke særlig ekstremt, får de høre. Men hva er ekstremt og for hvem? Her står en stakkars lærer i fare for å gå aldeles i stykker mellom flere hensyn.

Gå utenom. Uten elever er vi selvsagt ingenting. Vi må lage et produkt som ungdommen kjøper. Slik er verden, men det er en fortvilet situasjon. Enkelte skoletilbud er etter min mening nærmest uetiske. Spesielt ille blir det når det er knyttet til naturbruk. Vi er avhengige av utstyr og anlegg som ødelegger natur for å oppleve og nyte natur. Jeg er redd det moderne mennesket ikke har følsomhet i seg til å erfare det. Historiens gang har ført oss langt bort fra vårt naturlige opphav og grunnlag. Allerede Nansen snakket om dette – for 100 år siden. Han snakker om alle «kasene» vi oppholder oss i. Det har jo ikke akkurat blitt mindre av inneliv med tida. Medfølelse med andre skapninger er ikke sterk. Om en art eller tusen forsvinner merkes ikke. Nils Faarlund snakket i et program om at man ikke skulle trække med ski over en felleinerbusk som kanskje hadde brukt flere hundre år på å vokse til den størrelsen. Og særlig ikke med stålkanter!!! Gå utenom. Hvor ofte går vi utenom for livets skyld? Vi har fjernet oss skremmende langt fra livskilden. Vi legger til rette for vårt stadig større behov for bevegelsesfrihet. Alle teknikker til alle tider og på flest mulig steder. Hver for seg er ikke inngrepene så store, men til sammen!? Bare det forhold at mange ikke kommer seg ut fordi det ikke er preparerte spor, må være et nederlag for selve mennesket i oss. Vi er skapt til å hjelpe oss selv. Vi er skapt til å løse problemer. Vi er skapt til å finne utveier også bokstavelig sagt.

Tre b-er. Hva skal vi så gjøre? Jeg kan ikke svare på det, men jeg fortsetter med mitt friluftsliv. Det er ikke fordi jeg er bedre enn andre – jeg håper å bli forstått på det – men det er det jeg trives med. Jeg går små turer med mine barnebarn. Det kan bli et bål med pølse på spidd elle pinnebrød eller en sopprett.



«Enkelte skoletilbud er etter min mening nærmest uetiske.»

Vi er ute. Jeg prøver å lære de små om fuglene og blomstene. Jeg prøver å lære dem å bruke bål. Alt dette som har vært så viktig i mitt liv, har jeg behov for å gi videre. De har mye utstyr, de to småjentene. De lever dagen i dag som millioner av andre fra den rike delen av verden.

Friluftsliv er en nokså liten del av livet til de fleste av oss. Det meste leves på andre arenaer. Det er arbeid og familie. Det er jobb og ferie. En venn av meg introduserte meg for tre b-er: bil – biff – bolig.

Leve sterkt. Her sitter jeg og tenker på livet og friluftslivet (som i beste fall ligner på det opprinnelige og naturlige) og opplever at det er spenninger her som nesten ikke er til å leve med. Jeg reiser med bil til Nord-Norge for å drive med biologi og friluftsliv. Jeg reiste til Botswana for å møte buskmennene og deres land. Jeg ville så gjerne se hva disse menneskene som har levd i området i noen titusen år uten å ha satt andre spor etter seg enn noen fantastiske malerier på klippeveggene, kanskje kunne lære oss. Og jeg som helst vil leve et forsiktig friluftsliv.

Vi lever fort og sterkt - ja hardt. Leve sterkt - ja, men vi må ikke leve hardt. Fremfor alt må vi leve varsomt. Friluftsliv er for de fleste av oss bare en liten del av livet. Hoveddelen består av de tre b-ene ovenfor. Friluftslivet kunne kanskje være det som lærte oss det varsomme liv. •

Ulf Vege vil i de kommende numrene av steg ha en spalte om natur og filosofi.



Kom og se!

Av Stian Kilde Aarebrot

prest, forfatter og daglig leder i Etter Kristus – nettverk for kristen trospraksis.

«Christianity has not been tried and found wanting; it has been found difficult and not tried.»

G.K. Chesterton

Rabbi. «Rabbi, hvor bor du?» spør Andreas, like etter at Jesus har passert ham nede ved Jordans bredder. Evangeliets første bekjennelse til Jesus. Ikke *Messias* eller *Herre* eller *Frelser*, men *Rabbi - Lærer*. Det er noe med Jesus som trollbinder så sterkt at enkelte forlater alt for å teste ut Rabbiens Vei. «Kom og se!», svarer Jesus. Én etter én blir de disipler. De får til slutt se, men det er en årelang avduking.

«Lenge før kristne hadde systematisk teologi og verdensbilder, sang de hymner og salmer, ba de bønner, feiret de nattverd, delte de alt de eide, var de et folk preget av en lidenskap for Guds kommende rike», skriver filosofen James K.A Smith i boken *Imagining the Kingdom*. De kristne drev med radikale saker lenge før de hadde fått på plass detaljene i hva det var de egentlig trodde på. Eller kanskje var det akkurat *det* de hadde på plass, de første kristne - det de *gjorde* var troens grunnleggende bestanddel.

Komplisert. I dag er det opp ned. Tro er noe vi har inni oss; ideer, følelser, overbevisninger og verdier - ganske utilgjengelig for andre enn oss selv. «Folk prøver ikke ut kristendom og blir bergtatt. «Kristendom synes komplisert og blir derfor ikke prøvd ut», skriver legendeapologeten G.K. Chesterton. Dessverre, for,

som pastor Thomas Sjödin skriver i boken *Mens du hviler*, det er først når man gjør noe at man forstår hvorfor man burde gjøre det.

Jeg tror vi i kristen sammenheng har vært altfor tilbakeholdne med å presentere kristne trospraksiser for folk som ikke tror. Vi har lenge levd under et paradigme som sier at man må vente med alt det der til den kristne troen er utbasunert. Nå snus ting på hodet, igjen. Prest og forfatter Henri Nouwen skriver at «Du tenker deg ikke frem til en ny måte å leve på. Du lever deg frem til en ny måte å tenke på». Var det ikke akkurat det Jesus gjorde med disiplene?

Andre ord. Noen ganger bør vi forby enkelte ord og uttrykk for en stund, fordi de ikke lenger har den samme kraften i seg som før. *Disippel* er et sånt ord. Når Bibelen en gang om ganske lenge skal få ny oversettelse, håper jeg vi kan åpne den og lese om Jesus og lærlingene, omtrent som i dagens nynorsk Bibel.

«Jeg visste at ordet disippel betydde «læregutt», innleder Edin Løvås i sin første aller første bok, *Vår tid trenger Kristus-disipler*, fra 1950. «Den gang var det å være læregutt eller disippel ikke det samme som å sitte dag etter dag på en skolepult. [...] Det var mesteren selv som betydde mest for den tids studenter. Og hos mesteren var det ikke bare lærdommen som interesserte. Det var hans personlighet som var avgjørende».

Lærling. Filosofen Dallas Willard mente at en lærling (han foretrakk ordet *apprentice* fremfor *disciple*) er en som har bestemt seg for for å være sammen med en annen person «for å bli i stand til å gjøre det den andre gjør eller bli det den andre er».

Hvis det er Jesus vi hevder å være lærlingene til, må vel tid med Jesusfortellingene ha høy prioritet. Ikke tid med dem alene, det óg, for all del, men lærlingene til Jesus var jo nesten aldri alene når de var sammen med ham, ja om man leser Jesusfortellingene. Og så gjorde de ting sammen, lenge før de helt forsto hvordan og langt mindre hvorfor – så på Jesus og gjorde etter ham.

Vår karakter. Som leder i kristen sammenheng er man både leder og lærling. Filosofen Dallas Willard skriver i *The Great Omission* at «De menneskene vi leder og snakker til kommer til å glemme 99 prosent av det vi sier til dem. Men de vil aldri glemme hvordan vi var. [...] Vår karakter vil etterlate seg uutslettelige merker i folks liv, på godt og vondt. Derfor må vi aldri glemme at det viktigste som skjer til enhver tid, midt blant alle slags lederoppgaver, er vår egen pågående dannelselse».

For Andreas startet lærlingtiden ved Jordans elvebredder, og derfra bar det motstrøms. Den minste var den største. Synderen som slo seg til brystet var den mest rettferdige. Barns naivitet var idealet, fiender skulle elskes, eiendeler selges og deles, salige var de som sørget og ingen skulle anses som urene, uansett sykdom, etnisitet eller kjønn. Og om veivalgene medførte synkende popularitet, skulle man prise seg lykkelig.

Kom og se. Hver dag siden dagen ved Jordans bredder har Jesus stoppet opp når nysgjerrige har dukket opp, lurt på hva de vil og så sagt «Kom og se!». Se hva livet med meg innebærer. Så kan du heller gjøre deg opp en mening om hvem jeg er og hva jeg er her for etter hvert. Det der er ingen hast. Seriøst... •

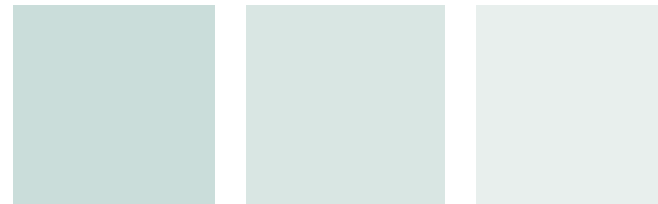
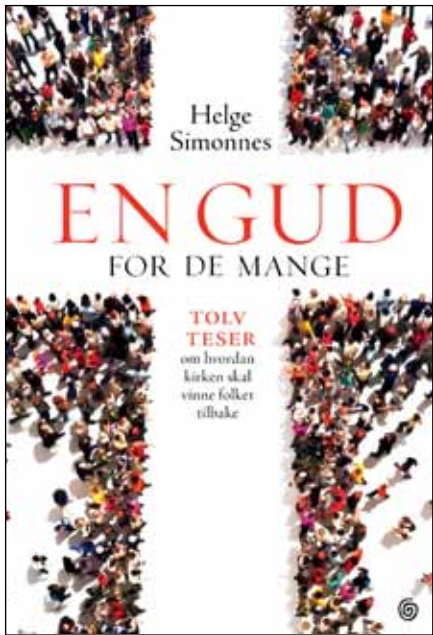


Foto: Allef Vinicius, Unsplash



Når kristen tro kommuniserer dårlig

En Gud for de mange. Tolv teser om hvordan kirken skal vinne folket tilbake.

Helge Simennes, Kagge forlag, 2016

Anmeldt av Tom Arne Møllerbråten

Alle piler peker nedover for Den norske kirke kan vi lese i dagens Vårt Land (15. des 2016). Guds-tjenestebesøket går nedover, rekrutteringen av prester går nedover, og antall medlemmer går nedover. Det er nå over et halvt år siden mangeårig sjefredaktør i Vårt Land, Helge Simennes, gikk av, men nyheten fra desember understreker nettopp temaet i hans nyeste bok *En Gud for de mange*. «Jeg ser tendenser til at kristendommen er i ferd med å bli marginalisert i Norge, og jeg har et klart inntrykk av at omdømmet til kristne i Norge har hatt en sterkt synkende kurve over lang tid.» skriver Simennes. Han er bekymret for utviklingen og ønsker å «invitere til refleksjon», men er seg vel bevisst at han «går inn i krevende terreng» når han ønsker «å veilede om hvordan tro praktiseres og kommuniseres». Derfor er det også spennende å lese denne boken.

Tolv. Vi møter tolv små fortellinger, tolv biskoper og tolv teser. Fortellingene er oppdiktet, men svært realistiske. De kunne like godt ha vært sanne. Innholdet er dagsaktuelt. Vi leser om homofili, samboerskap, fundamentalisme, radikalisme, Israel, bibelsyn, folkekirken, dåp, bønn, det ondes problem, og mye mer. Det er med andre ord en bred temakrets boken er innom. Det er både en styrke og en svakhet ved boken. Tolv biskoper får lese hver sin fortelling og har deretter en refleksjonssamtale med Simennes. Samtalene er både reflekterte og interessante, uten de største overraskelsene. Fortellingene og samtalene utgjør meste-parten av boken.

Bastant. I den siste delen presenterer Simennes sine tolv teser om (gjengitt i tekst-boksen) hvordan kirken skal vinne folket tilbake. Jeg skulle ønske denne delen var større, for her møter vi en tydelig forfatter med nokså klare meninger. Det er underholdende og til tider nokså provoserende formulert. Han advarer mot å være bastante i bibeltolkninger, men faller nok selv i den fellen innimellom ved å være nokså bastant på hvordan Bibelen i hvert fall *ikke* skal tolkes, som jo er en bibeltolkning, det også. Men jeg er enig med han i mye av det han mener. Han konsentrerer seg om alle feilene kirken og kristne gjør uten selv å svare på hva som er løsningen. Jeg savner noe der.

Fornuftige teser. Jeg deler Simennes sin bekymring for kirken, og jeg har tro på hans tolv teser som fornuftige innspill i debatten om veien videre. De er verdt å diskuteres, derfor trykker vi dem her også. Boken gir dessuten et godt bilde av refleksjonene til tolv biskoper. Både de og Simennes står godt plantet i dagens situasjon i Norge, med blikket fremover. •

Vær varsom når du fristes til å:

- være bastant i din tolkning av hvordan Bibelen skal forstås
- karakterisere andres handlinger som synd
- tenke at Gud velsigner deg mer enn andre
- hevde at Gud velger ut og velsigner folkeslag og nasjoner
- love for mye på vegne av Gud
- proklamere og utbasunere din tro for all verden
- gjøre annerledestroende til fiender
- bruke for store ord om hvor viktig folkekirken er
- gi Gud æren for alt det gode som skjer i ditt liv
- bruke Gud og evangeliet i politisk argumentasjon
- gjøre kirken avhengig av staten og politisk makt
- underkaste deg ledere som hevder at de har fått et spesielt kall og en autoritet fra Gud

Lærerikt om arven etter Grundtvig

Grundtvig for begynnere ... og oss andre

Arild Mikkelsen, Folkehøgskoleforbundet 2016

Anmeldt av Tom Arne Møllerbråten

Den erfarne folkehøgskolemannen Arild Mikkelsen skrev for 15 år siden en bok om Grundtvig for begynnere. Nå er den revidert og nyskrevet og gitt ut igjen av Folkehøgskoleforbundet. Mikkelsen hevder at «det er avgjørende for framtidens frilynte folkehøgskole at fortidas lange linjer får spille med, både som ankerfeste, en forpliktelse, en utfordring og et speil». Jeg kunne ikke vært mer enig, og det samme bør selvsagt sies til den kristne folkehøgskolebevegelsen. Boken er på mange måter en kritisk gjennomgang av historien, samt et innspill i en debatt om hva frilynt folkehøgskole skal være i dag og i morgen. For meg var det opplysende å lese Mikkelsens gjennomgang. Den fortjener å bli lest, også av ansatte i de kristne folkehøgskolene.

La meg først si noen ord om mitt utgangspunkt. Jeg jobber ved den eldste kristne folkehøgskolen i Norge, som på mange måter ble opprettet som alternativ til de frilynte folkehøgskolene. Jeg har min oppvekst i et Indremisjonsmiljø på Østlandet, min utdanning fra Indremisjonens bibelskole i Staffeldtsgate og Menighets-fakultetet, og jeg har jobbet på KG (Kristelig Gymnasium) i Oslo. Samtlige institusjoner er et resultat av skoletankene til vekkelsesbevegelsene på 1800-tallet. Jeg er med andre ord godt marinert innenfor den siden av norsk kristendom som står i arven etter Hans Nielsen Hauge, Gisle Johnson og Ole Hallesby. At jeg selv setter kunst og kultur (litteratur, teater, musikk, dans, bilder, etc.) langt høyere enn for eksempel Hallesby gjorde, hører også med i bildet.

For meg gjør dette Mikkelsens gjennom-

gang av Grundtvig og arven etter ham særlig interessant. For Grundtvig er ikke en helt lett person å forholde seg til, med sine mange fasetter og sine ulike, til dels motstridende, perioder. La meg legge til at Grundtvig eller grundtvigianer ikke er et skjellsord i min verden, selv om historien viser at det ikke alltid har vært slik. Hva er det frilynt folkehøgskole i dag legger i arven sin? Hva ønsker de å ta vare på, og hva tones ned? Dette er jeg nysgjerrig på, og dette er det Mikkelsen forsøker å svare på.

Normativtsyn. Forfatteren har et «normativt syn» på folkehøgskole, og mener derfor at det er «noe som er folkehøgskole, og noe som definitivt ikke er folkehøgskole». Folkehøgskolen skal være fri for et «departementalt bestemt pensum», og trekloveret «samtalebasert, erfaringsbasert og deltakerstyrt undervisning» bør være kjerneverdiene i dette skoleslaget. «Kan hende er forståelsen og virkeliggjørelsen av den levende vekselvirkning og muntligheten den store lakmus-testen på om frilynt folkehøgskole holder mål i dagens skolevirkelighet der elever kommer proppfulle av datateknologi og erfaringer med elektroniske landeveier der samtalen finner sted på nettet.»

Boken begynner og slutter med tanker om hva frilynt folkehøgskole skal være i dag og framover, plassert «mellom opprør og tilpasning». Del to tar for seg et grunnriss over Grundtvigs liv, tenkning og kjernebegreper, før del tre presenterer en tidslinje over Grundtvigs liv. Del fire går gjennom den frilynte folkehøgskoles historie, med oppturer og nedturer, samt Mikkelsens kritiske refleksjoner.

To linjer. Noen ord om historien først. Frilynt folkehøgskole har nærmest blitt stående alene i Norge om å forvalte arven fra Grundtvig siden Grundtvig fikk lite gjennomslag i kirken, bortsett fra gjennom sine salmer. Mikkelsen gir en grei innføring i oppturer og nedturer i sin korte historiske oversikt. Særlig interessant er det å lese om brytningene mellom Sagatun-linja (Anker og Arvesen) >>



« og Vonheim-linja (Bruun) og konsekvensene av at Vonheim-linja vant denne kampen, for deretter å se at Bruun som ideolog nærmest er borte i dag. Folkehøgskolens forhold til arbeiderklassen blir analysert, og det er spennende å lese om hvordan det på 60-70-tallet kom inn helt nye tenkere som ble holdt høyt. Ble Grundtvigs skole på dette punktet rent sekulær? Mikkelsen svarer ikke helt på det, men skriver at «Vekten ble lagt på Grundtvig som en progressiv pedagog og en politisk radikal tenker», og at skolen «framstod dermed som en verdslig skole på en måte Grundtvig neppe hadde tenkt seg».

Grundtvigs arv. Det er liten tvil om at Mikkelsen ser det som viktig at den frilynte folkehøgskolen står plantet i arven fra Grundtvig, og jeg leser det slik at Mikkelsen ønsker at også Grundtvigs kristendomssyn og menneskesyn skal prege folkehøgskolen. Grundtvigs ord «menneske først – kristen så», «tvang til tro er dårs tale», og tanken om at mennesket er et guddommelig eksperiment av ånd og støv, ligger som «insitammenter til refleksjon og dybdeboring». Og jeg oppfatter det slik at Mikkelsen gir sin tilslutning til at «kristendommen må kaste sitt lys over alle fag». Det er mye bra i det han her skriver. «Om man går alle trappetrinnene hos Grundtvig fra det folkelige som har en sosial og politisk dimensjon, til det nordiske over til det universelle, ender vi i en kristen forståelse av mennesket som Paulus uttrykte slik: «Fra i dag handler det ikke lenger om jøde eller greker, trell eller fri, mann eller kvinne, men dere er alle ett i Jesus Kristus.» Det folkelige hos Grundtvig hviler dypest sett på en kristen antropologi.»

Hva betyr det så å være grundtvigsk folkehøgskole i dag? Mikkelsen trekker frem fem argumenter for at folkehøgskolene bør jobbe med Grundtvig:

- Grundtvigs dialogpedagogikk
- Grundtvigs ord «menneske først, kristen så» er et godt utgangspunkt for å delta i debatten om religionenes tilbakekomst
- Grundtvigs syn på det folkelige
- Grundtvigs sanselige optimisme
- Grundtvigs sangglede og morgensang

Harde kamper. Mikkelsen skriver at det har vært noen harde slag mellom frilynt og kristen folkehøgskole opp gjennom historien. Deler av Grundtvigs teologi og bibelsyn finner jeg problematisk, men så er den også 200 år gammel, og mye har skjedd siden. Vi er nok fortsatt uenige om kristendommens plass i undervisningen, selv om jeg tror det i dag mange steder fungerer som et opplysningsfag, et historiefag og et refleksjonsfag mer enn ren forkynnelse. Og kanskje er vi uenige om deler av de pedagogiske idealene. Men jeg er slett ikke sikker. Mennesket er en gåte, det kan ikke forstås, verken lærer eller elev har sannheten. Likevel, det må finnes en sannhet, og vi må kunne nærme oss denne sannheten.

Pietisme. Jeg skulle ønske Mikkelsen nyanserte bruken av ord som pietister. Det kan bli et skjellsord som mer gir uttrykk for en fordom enn en virkelighet. Jeg tror det er på sin plass å ta et oppgjør med negative sider ved pietisme, men da må vi også slutte med karikaturer. Det er deler av den pietistiske arv vi nok bør anerkjenne, som for eksempel gudfryktighet, nøysomhet, og arbeidsmoral. Og kanskje det er lurt å kutte ut beskrivelser som at Hauges etterfølgere «ble svartsynte moralister og det vi i dag oppfatter som mørke, syndetyngde pietister»? Noen ble sikkert det, men neppe alle?

Kjærlighet som forutsetning. Hva med framtiden? Mikkelsen stiller seg kritisk til at folkehøgskolene blir en brikke i spillet der individualismen og selvrealiseringen blir det rådende. «Skolene har vært lydhøre for trender og stemninger i samtida. Faren har vært at de på samme tid kan bli altfor tilpasningsdyktige og for lite kritisk nettopp til tendensene og trendene i samtida.» Her er vi helt på linje. Hvis det er individualister vi server, og individualister vi skaper, er det noe av oppdraget vårt vi har mislyktes med. «Folkehøgskolens viktigste verdi ligger i det å holde fast på at kjærlighet er forutsetning for læring og erkjennelse.» Avslutter Mikkelsen. Og jeg legger til: Amen! Mikkelsen er en reflektert mann som skriver mye klokt. Verdt å lese, og verdt å diskutere. •

FAKTA

«Folkehøgskolens far»:
N.F.S. Grundtvig (1783-1872),
dansk prest, dikter, politiker, pedagog og historiker.

- Første folkehøgskole, Rødding i Danmark (1844)
- Sagatun, Norges første folkehøgskole. Startet av Hermann Anker og Olaus Arvesen på Hamar i 1864.
- Vonheim folkehøgskole, startet av Christoffer Bruun i 1867.
- Sagavoll folkehøgskole, den eldste av de kristne folkehøgskolene. Startet av Asbjørn Knutsen i 1893 som «Notodden utvidede praktiske ungdomsskole».



Foto: Tom Arne Møllerbråten

Tipset: Sanghalvtimen

Ved skolestart får alle elevene på Sagavoll Syng Livet, sangboken som er laget for de kristne folkehøgskolene. Dette er sikkert praksis hos mange av skolene. Så har tanken vært at denne skal brukes mye på morgensamlinger gjennom året. Det har ikke fungert. På morgenen har sanggleden vist seg å være litt begrenset, både hos elevene og hos de som har forberedt morgensamlingene. Hvorfor skal elevene betale for en sangbok de nesten ikke bruker? Spørsmålet har vært stilt i flere år. Flere tiltak for å bruke boken oftere, har vært forsøkt. Men først i år tror Sagavoll at de har knekt koden. Mandager etter lunsj samles alle elevene i F-salen (der morgensamlingene holdes, og der alle sangbøkene ligger

ved hvert sete) for å ha en intens og morsom halvtime med allsang. Sanglærer Janne M. Severinsen leder forsamlingen først i en kort oppvarming. Deretter braker det løs med 7-8 sanger for full hals før det plutselig er over og hverdagen kan fortsette. Både lærere og elever er nok ganske overrasket over hvor vellykket dette initiativet har blitt. Og bonusen er at mange lærer mange nye sanger i boken de tar med seg hjem etter skoleåret. Anbefales. •

Har din skole tips til neste nummer?

Send en mail til redaktøren, tom.arne@sagavoll.no

Manus til morgensamling



I hvert nummer av steg vil en skole presentere to morgensamlinger. I dette nummer er det Grenland Folkehøgskole ved lærer og skoleprest **Johan Lövgren** som gir oss sine manus.

1. Tro og tvil

Morgensamlingen om tro og tvil har blitt holdt i mange varianter. Ofte er den koblet til et tema som er blitt aktualisert i samtaler med elever. I høst var det en elev som ønsket at vi skulle spille Green Day-sangen *Boulevard of Broken Dreams* i valgfaget gitar. Vi snakket en del om teksten og hva den betydde for han.

Temaet ble introdusert med å si: *nå skal dere få møte to ikoner*. Den første (viser bilde av moder Teresa) er et ikon for hva? En elev sier at det er moder Teresa og vi kommer fram til at hun er et ikon for tro. Det andre ikonet er tatt fra musikkverdenen (viser bilde av Green Day). Bildet viser noen setninger fra teksten til *Boulevard of Broken Dreams* og jeg sier noe om at vi spilte sangen i gitarklassen.

Kan disse to ikonene ha noe i felles?

I 2007 ble moder Teresas personlige brev offentliggjort. De åpnet et nytt bilde av Moder Teresa – hun som for mange var selve ikonet for tro, viste seg å ha hatt lange perioder av tvil i sitt liv. Et par slides blir vist med sitater fra disse brevene:

«Where is my faith – even deep down right in there is nothing, but emptiness and darkness...»

Det var vanskelig for mange å forstå hvor-

dan moder Teresa kunne tvile så dypt samtidig som hun var en så sentral foretreder for kristen tro.

Vi setter ofte opp tvil og tro som motsetninger. Det å tvile er det samme som å ikke tro. Men er det slik?

Boulevard of Broken Dreams er skrevet av sangeren Billie Joe Armstrong. Hva ligger bak ord som:

*My shadow's the only one that walks beside me
My shallow heart's the only thing that's beating
Sometimes I wish someone out there will find me
'Til then I walk alone*

Morgensamlingen er ment å åpne temaet tro og tvil. Den fungerer som en introduksjon til ukens Thomasmesse hvor temaet blir koblet til Thomas tvileren og hans møte med den oppstandne Jesus. Sangen *Boulevard of Broken Dreams* ble fremført i akustisk versjon som en del av gudstjenesten. •

Artikkelen fra Time magazine om moder Teresa finnes på: <http://time.com/4126238/mother-teresas-crisis-of-faith/?iid=sr-link1>

Boulevard of Broken Dreams av Green Day finner du på: <https://www.youtube.com/watch?v=Soa3gO7tL-c>

2. Å bli virkelig

Morgensamlingen «Å bli virkelig» er koblet til temaet «forelskelse og kjærlighet» i kristendomsfaget. Her bruker vi Thomas Böhms bok *Efter förälskelsen* som faglig bakgrunn for å samtale om forelskelse og om det å starte opp et parforhold.

Når Böhm skal beskrive hva som skjer med oss i et parforhold, bruker han uttrykket «å bli virkelig sammen med noen». Den gode kjærlighetsrelasjonen beskrives som å bli sett for den jeg virkelig er, bak masker og fasader. Er det slik at hele den lengselen vi har til å skape en ekte kjærlighetsrelasjon, dypest sett er en lengsel etter å bli virkelig?

Etter en kort introduksjon til boken *The Velveteen Rabbit* av Margery Williams, leser jeg samtalen mellom kaninen og den kloke gamle skinnhesten. For de to lekene er temaet «to become real» et spørsmål om å bli elsket slik at «most of your hair has been loved off, and your eyes drop out and you get loose in the joints and very shabby». Kjærligheten - den som gjør oss virkelig - koster utrolig mye. Hvordan skal vi tørre å tro på kjærligheten? Hva er det som gjør at vi kan klare det å bli virkelig sammen med noen?

Utfra et personlig eksempel beskriver jeg usikkerheten jeg selv følte da jeg skulle gifte meg. Så mange andre hadde gitt opp det å

«bli virkelig» sammen og brutt opp forhold. Hvordan skulle jeg orke?

Min tro er kanskje den aller viktigste forutsetningen jeg har funnet for å holde sammen et ekteskap i over 30 år. Kort beskriver jeg hvordan troen for meg er å få være virkelig innfor Gud. At jeg kan hente kraft til å elske i det at han elsker meg og ser meg for den jeg virkelig er. Korset blir her både et bilde av hva kjærlighet er og en kraftkilde til å bli virkelig sammen med den jeg elsker. •

Dukan lese deler av Thomas Böhms bok på: <http://www.bokus.com/bok/9789127119536/karleksrelationen-en-bok-om-parforholden/>

Sitatet fra *The Velveteen Rabbit* finnes på: https://www.goodreads.com/author/quotes/83846.Margery_Williams



Folkehøgskolelivet sett frå Botn

Fast spaltist i steg:

Robert Botn, lærer på Borgund Folkehøgskole

#fhsliv

#jentairøyken

Når de innser at hun rett og slett ikke duger,
vil hun for lengst være over alle hauger
Vil de prøve å ta henne igjen,
lære henne ei lekse, få henne til å innse, ta et oppgjør
Ja, de kan jo alltid prøve
Men når de finner henne, hvis de finner henne,
vil de finne henne vanskelig å nå inn til, frem til; komme
inntil
Hun vil se en annen vei, forsvinne i mengden før de merker det
Jenta i røyken,
skjult bak smil, bokslatter og «bla, bla, bla ...»

Hun er mer enn rask nok til å unngå den strake høyren,
Og den upper hook'en kommer ikke til å sitte
Swing and a miss
Når de slår blir det famlende
Bomslag på bomslag etter skyggen av en skygge,
For hun har gått videre,
Alltid videre,
før det blir for sent
Med et raskt skyll av kaldt vann mot huden,
unngår hun velretta piler som gjennomborer
og makulerer sjela
Sjokket tar effektivt livet av potensiell smerte,
eksplosiv, eksponentiell smerte,
eksistensiell
smerte.

#detbarehunforstår

Når telefonen ringer ...
Når telefonen PLUTSELIG ringer ...
... da har hun allerede, i løpet av brøkdelen av et sekund
det tar henne
å registrere første vibrasjon i jakkelomma,
tenkt ut ti fullgode argumenter for hvorfor
hun IKKE kan.
Uansett hva han ber henne om å bli med på, så kan hun
ikke. Hun KAN bare ikke!
Ikke spør henne hvorfor. Det er ikke noe hvorfor. Bare hvorfor
ikke.
For det er jo derfor han ringer. Er det ikke det, da?
Han vil at hun skal ..? Eller kanskje vil han ..?
Det kan dessuten hende
at han kommer til å kjefta henne huden full.
Og hun orker ikke det. Orker det IKKE.
Uvissheten er bedre, tross alt. Bedre enn det som venter ...
... hvis hun tar telefonen.

#pilegrim

Han er en pilegrim,
En filolog på reise mot et hellig sted,
Og gradvis kjenner han sjelefreden rykke litt nærmere.
Men helt ifra barndommen var reisa hans prega av tvil,
Han var skeptisk til dem som sa «Slik ble verden til»,
uten øre for at kanskje en dag kunne vært en `mill`,
eller at teologi og biologi faktisk
kan være passasjer i samme bil
De påsto å vite hvordan livet skulle leves
Alt han så var hvordan livet måtte kaves og streves,
hvordan standarden kunne heves,
hvordan troa måtte menes og trenes,
for at han og Skaperen skulle kunne forenes
Som en outsider på innsiden av periferien,
tok han derfor tidlig valget om å
trække av stien.



Illustrasjon: Robert Botn.

Etikk, takk!



Fjellvettreglene ble utarbeidet for å forebygge ulykker til fjells. Globalvettreglene har også til hensikt å forebygge. Om ikke med kart og kompass, så gjennom regler som kan bidra til økt refleksjon og bevissthet rundt valg og prioriteringer vi tar når vi engasjerer oss for en bedre verden.

Tekst: Brita Phuthi (på vegne av Internasjonalt Utvalg, IU)

Innværende skoleår setter IU søkelys på etiske utfordringer i folkehøgskolens globale engasjement. Som et resultat av dette foreligger det nå et utkast til globalvettregler. Disse ble utarbeidet av deltakerne på internasjonalt seminar 1.-2. desember 2016 og bearbeidet av IU. For å sikre at reglene blir så gode som mulige, ser IU det som viktig at flest mulig får komme med innspill. Utkastet til globalvettreglene ble nylig presentert på det årlige rektormøtet i januar, og rektorene kom med flere gode innspill. Nå åpner vi opp for flere tilbakemeldinger fra folkehøgskolene, og presenterer utkastet til reglene her i bladet.

Etiske utfordringer. Alle gode hensikter fører ikke nødvendigvis til noe godt. Selv om vi mener godt, er det ikke sikkert at det motas på samme måte, eller bidrar til en god utvikling, noe uttrykket «bjørnetjeneste» er et eksempel på. I utviklingssjargongen brukes uttrykket «hvit elefant» om bistandsprosjekter som har vært mislykkede eller t.o.m. har hatt negativ effekt. Hensikten har nok i mange av prosjektene vært gode.

På samme måte som bistands- og utviklingsbransjen må vurdere sine valg av prosjekter, mener vi at det vil være smart av

folkehøgskolene å se nærmere på sitt eget globale engasjement og måter det kommer til uttrykk. I fjellvettreglene handler det om liv og død. Det er kanskje ikke så alvorlig her, men for at vi skal danne elever som møter dagens og framtidens utfordringer og muligheter på en god måte, er det viktig at deres globale forståelse blir nyansert og reflektert i løpet av folkehøgskoleåret.

Når vi ser på etiske utfordringer i vårt globale engasjement, må vi spørre oss selv hvilken effekt tiltakene vi støtter har? Hvordan blir relasjonen til dem man støtter? Og hva er det vi eventuelt velger bort når vi velger våre prosjekter? Petter Eide, tidligere leder av organisasjonene Amnesty, Norsk Folkehjelp og Care, holdt foredrag på internasjonalt seminar. Han vil ha mindre velledighetsbistand, og etterlyser mer støtte til f.eks. sivilsamfunnsorganisasjoner, som jobber med de *grunnleggende* årsakene til at folk ikke får utdanning, har råd til myggnetting for å beskytte seg mot malaria, etc.

Nøkkelordene i folkehøgskolen er folkeopplysning og allmenndannelse. Hvilken kunnskap om, og forståelse av verden gir aktivitetene elevene er med på i løpet av et folkehøgskoleår?

Til skolene i mai. Globalvettreglene har som hensikt å omfatte alt engasjement, både i inn- og utland. Dette gjelder forberedelser til reiser, innhold på aktiviteter, prioriteringer av prosjekter, holdninger etc. Reglene skal også være relevante for ansatte som ikke jobber med globale utviklingsspørsmål i det daglige, men som f.eks. planlegger studietur til utlandet eller vil bidra til et inkluderende lokalsamfunn.

Rektorene sine tilbakemeldinger til utkastet var positive, og det kom flere gode innspill til nyanseringer til noen av reglene. På IUs møte rett etter påske skal reglene ferdigstilles, og vi ber derfor om skriftlige innspill innen 20. april, til brita@folkehogskole.no. Hver regel vil også få noe undertekst som utdyper innholdet.

Globalvettreglene (om det er det de blir hetende?) ferdigstilles i april og distribueres til alle folkehøgskolene første uken i mai, slik at de f.eks. kan brukes under etterarbeidsdagene. •

Folkehøgskolenes globalvettregler

(utkast)

Vurder konsekvensene av dine valg og prioriteringer.

Studer politiske, historiske, sosiale og kulturelle forhold før du legger ut på tur.

Husk det globale i det lokale.

Se fattigdom i sammenheng med rikdom og makt.

Utfordre egne fordommer og stereotypier.

Etterstreb likeverdige kulturmøter og samarbeid.

Realitetsorienter, skap engasjement, og vis til mulige handlingsalternativer.

Husk at globalt engasjement handler om mye mer enn fattigdom og elendighet.

Det er ingen skam å snu dersom engasjementet ikke er bærekraftig.

Sterkere, modigere og rikere:

Om NUs første lærerkurs



Av Odd Haddal, tidl. Pedagogisk konsulent

Ungdomsskoler. De aller fleste kristne folkehøgskolene startet livet som kristelige ungdomsskoler. På 1960- og 70-tallet ble navnet ungdomsskole innført i den offentlige skolen, og det ble nødvendig, om enn etter noe motstand, å døpe om skolene til folkehøgskoler. Noregs Ungdomsskulelærarlag (NU) tok folkehøgskolenavnet i 1972 og ble til Noregs Kristelige Folkehøgskulelag (NKF).

Kompetanseheving. For NKF har kompetanseheving, eller dyktiggjøring til «det ansvarsfulle hverv at være arbeidere i de kristelige ungdomsskoler», som det het i referatet fra dannelsesmøtet i 1914, vært et sentralt element i organisasjons arbeid. Anton Grevskott, bestyrer på Fredly i 24 år, var en av ildsjelene for å sette i gang tiltak for å gjøre lærerne i ungdomsskolene mer skikket til arbeidet og å starte en organisasjon for lærerne på «vore indremissionsskoler». I indremisjonsbladet *For Fattig og Rig* i mars 1914 hadde han en artikkel der han beskrev en studiereise til danske og norske folkehøgskoler. Denne reisen gjorde sterkt inntrykk på ham: «Jeg er liksom blitt sterkere, modigere og rikere siden.» Artikkelen gjorde også sterkt inntrykk på både de kristelige ungdomsskolene – det var 11 av dem på denne tiden – og på (general)sekretær i Indremisjonen, Joh. M. Wisløff. Den var utgangspunkt for mye av arbeidet med å opprette NU og for mye av NUs arbeid de første årene.

Foredragskurs i Kristiania. I 1916 ble det organisert et «foredragskursus» for lærere på de kristelige ungdomsskolene. Dette kurset kom i stedet for landsmøte i 1915, året etter at NU ble opprettet: «På grund av krigens fandt de tilspurte det raadeligst ikke at tilholde landsstevne i 1915. Imidlertid blev der gjort henvendelse til Det norsk Lutherske Indremissionsselskap om at hjælpe ungdomsskulel. til at faa arrangeret et foredragskursus sommeren 1916.» Indremisjonen støttet kurset med 1000 kr slik at komiteen kunne «sikre sig de allerbedste kræfter.» Samtidig ble skolene oppfordret til å støtte lærerne med «oppholdsbidrag under kurset på 70 og 80 kr». Til sammenligning var årspengene til NU 3 kr, 5 kr fra 1920. To sentrale skikkelser i planleggingen var bestyrer Grevskott og sekretær Wisløff.

Kurset var en storsatsning. Det ble holdt i Kristiania fra 7. til 23. september 1916 med 36 deltakere, og med et program der noen av de mest kjente skikkelsene i norsk legmannsbevegelse på den tiden bidro. Programmet er lagt opp til dels å være inspirerende og dels praktisk og pedagogisk. I kurset understrekes ungdomsskolenes kristne grunnvoll sterkt, trolig for både å styrke de tette båndene til eierne, den skolesatsingen som Indremisjonen var oppe i under Wisløffs og Hallesbys ledelse, og den åndskampen lekfolket stod i.

Programmet, slik det er beskrevet i styreprotokollen fra 1916, kan tyde på det:

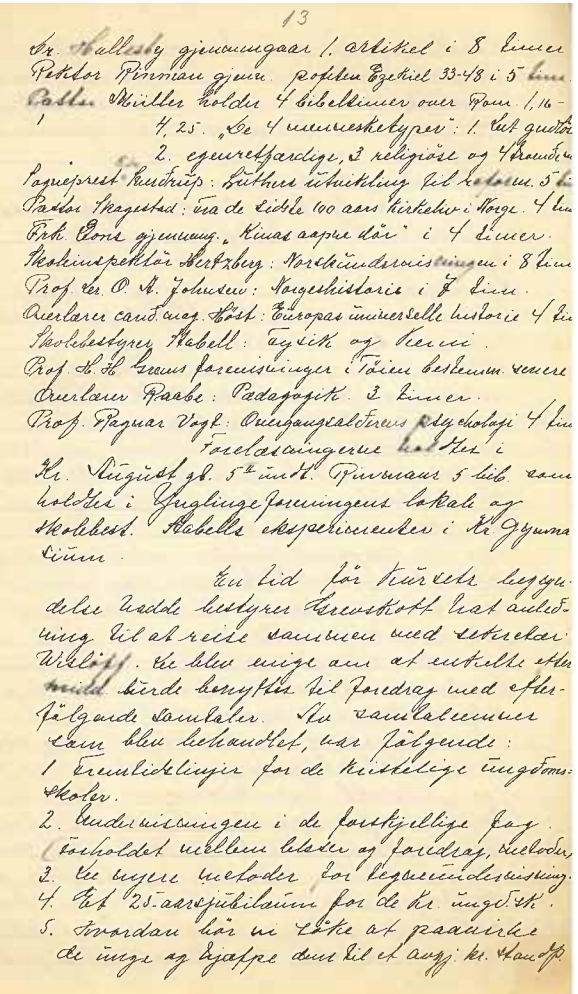
- Dr. Hallesby gjennomgaar 1. artikel i 8 timer
- Rektor Rinman gjenn. profeten Ezekiel 33-48 i 5 timer
- Pastor Müller holder 4 bibeltimer over Rom. 1,16 – 4,25. «De 4 mennesketyper» 1. Det gudløse. 2. egenrettfærdige, 3. religiøse og 4. troende menn.
- Sogneprest Edv. Sverdrup: Luthers utvikling til reform. 5 timer
- Frk. Dons gjennomg. «Kinas aapne dør» i 4 timer
- Skoleinspektør Hertzberg: Norsk-undervisningen i 8 timer

- Prof. dr. O. A. Johnsen: Norgeshistorie i 7 timer.
- Overlærer cand. mag. Høst: Europas univers-selle historie 4 timer
- Skolebestyrer Stabell: Fysik og Kemi
- Prof. H. H. Grans forelesninger i Tøien bestemm. senere
- Overlærer Raabe: Pædagogik. 3 timer
- Prof. Ragnar Vogt: Overgangsalderens psykologi. 4 timer.

Noen av ettermiddagene ble brukt til foredrag og samtaler, og blant temaene var: «Fremtidslinjer for de kristelige ungdomsskoler, undervisningen i de forskjellige fag (forholdet mellem tekster og fore-

drag, metoder) og et 25-aarsjubileum for de kr.ungd.sk.» Deltagerne hadde allerede begynt å tenke på jubileet som skulle holdes i 1918.

Felleskurs i 1919. Det var allerede etablert felleskurs for landskapet, og kurset på Buskerud folkehøgskole i 1919 hadde et rikt og lødig program, forteller Vidar Bergset i boka om NKF's historie *I tru og teneste*, og det kom «over 100 deltakere fra alle tre skulegreinene, og både folkehøgskulelærarlaget og ungd.skulelærarlaget hadde årsmøta sine under kurset.» •



Elever fra Haugetun 1913-14



NKF ble stiftet i et tillegg til referatet

«I og med at nemnda (iflg. referatet) vart vald, hadde ungdomsskulelærarane faktisk organisera seg.»

Av Odd Haddal, tidl. Pedagogisk konsulent

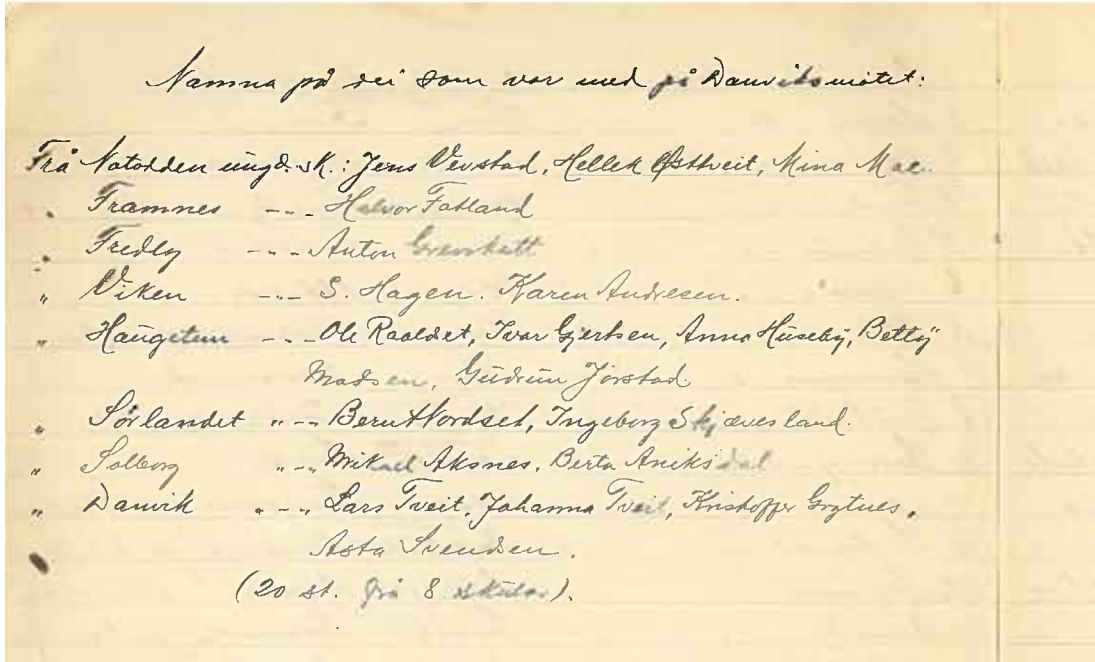
Møte på Danvik. Sommeren 1914 ble lenge husket for det gode været, fortelles det. I NKF husker vi den fordi tjue lærere og styreere ved åtte kristelige ungdomsskoler rundt om i landet kom sammen til møte på Danvik i Drammen sist i juni 1914. Møtet pågikk samtidig med attentatet på den østerrikske tronfølgeren fant sted i Sarajevo, men nyheten satte ikke sitt preg på møtet – om deltakerne da fikk høre om det før de dro hver til sitt. Storkrigen fikk først senere kaste sin skygge over landet og virksomheten. Den neste storkrigen brøt forøvrig ut samtidig med landsmøtet i Stavan-ger i 1939. «3. september kom England med sitt ultima-tum til Tyskland samstundes som årsmøtelyden sat i Het-landskyrkja og hørte preika over ordet ‘Elska fiendane dykkar!’» forteller Bergset i sin bok om NKF’s historie. Da visste deltakerne at krigen i Europa var brutt ut.

Anti-kristelig grunnsyn? I 1914 var behovet for skolegang stort, og ungdomsskolene oppstod i dette suget. «Vor tid ønsker opplysning, og ungdommen søger den, hvor den bydes,» mente grunnleggerne av Søndfjords kristelige ungdomsskole, som ble stiftet i 1902. Dessuten følte nok mange – både personer og organisasjoner – et spesielt ansvar for ungdommen i en ny tid, der kunnskapen kunne preges av et anti-kristelig grunnsyn. Det var i denne spenningen at ungdomsskolene hadde oppstått. Folkeskolelovene fra 1889 (Lov om Folkeskolen i Kjøbstæderne og Lov om Folkeskolen paa Landet) åpnet for at alle kunne få utdanning. Gymnasloven kom i 1896, og loven om landsgymnas fra 1914 skulle bedre landsungdommens sjanse til å få artium.

Fra åtte ungdomsskoler. Deltakerne på Danvik-møtet i 1914 – flere av dem var unge mennesker – reiste langt for å komme seg til Drammen. Turen var for mange både lang og slitsom, men likevel skinner det gjennom: De var ute i viktig ærend, en maktpåliggende oppgave. 20 personer var til stede, kvinner og menn, fra åtte ung-domsskoler. Fra Notodden kom Jens Vevstad, Hellek Øst-tveit og Anna Moe. Fra Framnes kom Halvor Fotland, og Anton Grevskott kom fra Fredly. Viken sendte S. Hagen og Kain Andresen, mens Haugetun sendte Ole Roaldset, Ivar Gjertsen, Anna Huseby (senere fru Roaldset), Betzy Madsen og Gudrun Gjørstad. Fra Sørlandet kom Bernt Nordset og Ingeborg Skjævesland, mens Solborg sendte Mikael Aksnes og Berta Aniksdal. Fra vertsskolen Dan-vik stilte Lars Tveit, Johanna Tveit, Kristoffer Grytnes og Asta Svendsen. 20 stk. frå 8 skular, som det stod.

Nye tider. Så var de på vei til møte. Landet var under modernisering, likevel ventet mange og slitsomme reisetimer – og døgn – på deltakerne. I 1914 var mange av jernbane-strekningene ferdigbygd. Veinettet var under utbygging. Busstrafikken og bilsalget var allerede i gang, så kanskje noen av dem brukte bil. Båtskyss hadde lange tradisjoner. Selv om hest og karjol fremdeles måtte til enkelte steder, var Norge i ferd med å bli et tidsmessig samfunn. Men ikke alt gikk på skinner riktig ennå. I 1920 ble det holdt lærerkurs på Framnes, og protokollen forteller at kurset måtte flyttes en dag fram fordi det «onsdag 25. aug. kl 2 em. gaar baat fraa Eide for dei som kjem frå Voss, og same dag gaar baat fra Bergen og frå Stavanger natta millom tysdag-onsdag kl. 12. Desse baatane kjem alle til Norheimsund onsdagskveld.»

Heve kompetansen. Endringene kom ikke bare gjennom tekniske nyvinninger, men også sosiale omslag. Det organiserte Norge var på vei, og det visste deltakerne i Drammen. Det var viktig å organisere seg, samle seg om felles oppgaver. Sakene som lå dem på hjertet, var direkte forløpere for mange av sakene i dagens NKF. På side 3 i referatet kan vi for eksempel lese at det bør overveies om ikke «hver skole ... kan hjelpe en av sine yngre folk til et længere ophold i Kr.ania. Et 4 eller 6 mndrs ophold vilde



hjelpe noget.» Deltakerne var opptatt av å heve sin egen og skolens kompetanse, av lønns- og arbeidsforholdene, og av skolens kristne verdigrunnlag som var spesielt viktig for dem.

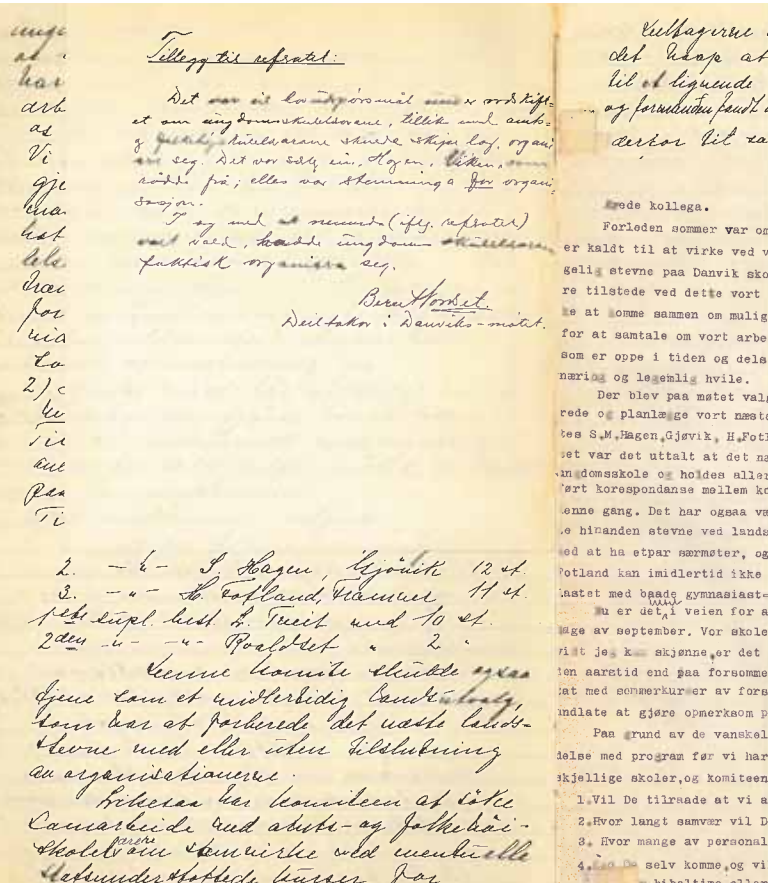
Organisering. Der var det viktig å stå sammen til gagn for skolene og elevene. Og deltakerne følte ansvaret de hadde i sitt arbeid. Ifølge møtereferatet var de mest opptatt av dyktiggjøring til arbeidet på de kristelige ungdomsskolene, men ordskiftet dreide seg også om det å stifte et lag, slik som folkehøgskolelærerne hadde gjort. En nemnd skulle følge opp saken, det var greit, men i far-ten glemte visst deltakerne å vedta å stifte laget. Men til slutt besinnet de seg, etter at referatet var godkjent, og kom med følgende tilføyelse på et nytt ark:

Tillegg til referatet: Det var eit hovudspørsmål under ordskiftet om ungdomsskulelærarane, tillike med amts- og folkehøgskulelærarane skulde skipa lag, organi-sere seg. Det var særleg ein, Hagen, Viken, som rådde frå; elles var stemninga for organisasjon.

I og med at nemnda (iflg. referatet) vart vald, hadde ungdomsskulelærarane faktisk organisera seg.

Bernt Nordset, Deiltakar i Danvik-møtet.

Og slik så Noregs Ungdomsskulelærarlag, våre dagers NKF, dagens lys. •



Returadresse:
IKF
Postboks 420 Sentrum
0103 Oslo

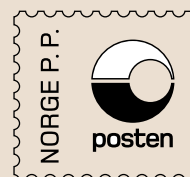


Foto: Sigurd Sveta

TEMA FOR NESTE NUMMER: Identitet